

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Vývoj bezpečnostních strategií Ruské federace po konci
studené války**

Josef Veselý

Plzeň 2016

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – východoevropská studia

Bakalářská práce

**Vývoj bezpečnostních strategií Ruské federace po konci
studené války**

Josef Veselý

Vedoucí práce:

PhDr. Magdaléna Leichtová, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a využil jsem jen
uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

Velice rád bych poděkoval PhDr. Magdaléně Leichtové, Ph.D. za cenné rady i připomínky, které mi poskytla při vypracování mé bakalářské práce.

Úvod	1
1 Vymezení pojmů	5
1.1 Národní bezpečnost.....	5
1.2 Doktrína bezpečnosti.....	8
1.3 Doktrína bezpečnosti Ruské federace.....	8
2 Doktríny bezpečnosti Ruské federace	11
2.1 Koncepce národní bezpečnostní strategie 1997	11
2.1.1 Rusko v rámci světového společenství	12
2.1.2 Ruské národní zájmy.....	14
2.1.3 Hrozby národní bezpečnosti Ruské federace.....	16
2.1.4 Zajišťování národní bezpečnosti Ruské federace.....	17
2.1.5 Shrnutí.....	19
2.2 Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace 2000	20
2.2.1 Rusko v rámci světového společenství	21
2.2.2 Národní zájmy Ruska	22
2.2.3 Hrozby národní bezpečnosti Ruské federace.....	23
2.2.4 Zajištění národní bezpečnosti Ruské federace	24
2.2.5 Shrnutí.....	25
2.3 Strategie národní bezpečnosti 2009	26
2.3.1 Obecná ustanovení.....	26
2.3.2 Současný svět a Rusko: Situace a vývojové tendence.....	28
2.3.3 Národní zájmy Ruské federace a národní strategické priority.....	30

2.3.4	Zajištění národní bezpečnosti.....	30
2.3.5	Organizační, legislativní a informační základ pro realizaci dané Strategie..	31
2.3.6	Hlavní indikátory stavu národní bezpečnosti.....	32
2.3.7	Shrnutí.....	32
2.4	Strategie národní bezpečnosti 2015.....	33
2.4.1	Obecná ustanovení.....	34
2.4.2	Rusko v současném světě: Situace a vývojové tendence.....	34
2.4.3	Národní zájmy.....	36
2.4.4	Zajištění národní bezpečnosti.....	36
2.4.5	Organizační, legislativní a informační základ pro realizaci dané Strategie..	37
2.4.6	Hlavní indikátory stavu národní bezpečnosti.....	37
2.4.7	Shrnutí.....	37
3	Změny v doktrínách bezpečnosti RF v kontextu politické reality	39
3.1	Perioda mezi doktrínami z let 1997 až 2000.....	39
3.2	Perioda mezi doktrínami z let 2000 až 2009.....	42
3.3	Perioda mezi doktrínami z let 2009 a 2015.....	44
	Závěr	46
	Seznam použité literatury	50
	Resumé.....	57

Úvod

Dvě a půl dekády od rozpadu Sovětského svazu se Ruská federace snaží najít své místo na světové scéně a v mezinárodní systému. Země čelila a čelí celé řadě překážek a výzev, jak doma, tak za svými hranicemi. Vedení Ruské federace (dále také zkráceně RF) je nuceno nalézt efektivní způsoby, jak může země tyto problémy překonat a čelit všem potenciálním nástrahám. Jeden z nástrojů, který může vedení RF pro realizaci své vize využít, jsou bezpečnostní strategie (dále také bezpečnostní doktríny¹) (Dimitrakopoulou – Liaropoulos 2010).

Bezpečnostní doktríny RF představují zásadní element v plánování budoucnosti země v horizontu několika následujících let. Tyto dokumenty popisují způsob, jakým by se měla Ruská federace vyvíjet v blízké budoucnosti. Uvedené vize zahrnují širokou škálu oblastí, jako je socioekonomický vývoj země, postupy a plány v oblastech obrany země či vývoji Ruské federace jako aktéra mezinárodního systému. Doktríny mimo jiné do velké míry reflektují světové dění a pozici Ruské federace v něm, dále identifikují hrozby a překážky, se kterými se země bude muset v nadcházejících letech vypořádat (Godzimirski 2000: 73-76).

Od konce studené války, následného zániku bipolárního systému a vzniku Ruské federace v roce 1991 byly vydány celkem čtyři doktríny bezpečnosti země. První z nich byla vydána v roce 1997 a nese název *Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace* (rusky: Концепция национальной безопасности Российской Федерации). Následně byla aktualizována v roce 2000 stejnojmenným dokumentem. K dalšímu vydání bezpečnostní doktríny došlo v roce 2009. Tento dokument nese název *Strategie národní bezpečnosti Ruské federace* (rusky: Стратегия национальной безопасности Российской Федерации). K poslední aktualizaci doktríny bezpečnosti došlo na přelomu let 2015 a 2016. Doktrína se také

¹ Záměrné používání pojmu *bezpečnostní doktrína* je v práci přítomno z důvodu snahy předejít nechtěné shody s dílčími dokumenty, které budou později představeny

jmenuje *Strategie národní bezpečnosti Ruské federace*. Schválení podoby každé doktríny je vždy podmíněno podpisem prezidenta Ruské federace (TASS 2015; Zysk 2009; Olikier 2016).

Hlavním cílem této bakalářské práce je identifikovat klíčové rozdíly mezi uvedenými doktrínami bezpečnosti Ruské federace a to zejména v oblasti zahraniční politiky. Vysvětlím také, které hlavní mezinárodní události vedly k uvedeným změnám.

Věřím, že se jedná o velmi zajímavé téma, neboť prostřednictvím těchto dokumentů je možné sledovat, jakým způsobem se v průběhu času měnilo vnímání svých problémů, potenciálních překážek a hrozeb Ruskou federací. Je také možné sledovat, jak tyto dokumenty reagují na události ve světě.

Hlavní výzkumné otázky, na které se budu snažit najít odpovědi jsou následující:

- V jakých oblastech se bezpečnostní doktríny Ruské federace změnily a proč tomu tak bylo?
- Jaké události měly nejvýznamnější vliv na změnu zmíněných doktrín bezpečnosti?
- Lze v těchto změnách pozorovat nějaký trend?

Odpovědi na mnou vytyčené otázky budu hledat především v samotných dokumentech obsahujících doktríny bezpečnosti Ruské federace. Tyto dokumenty jsou volně dostupné, například na webových stránkách Kremlu a jiných institucí Ruské federace (Kremlin 2009; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000). Tímto tématem se také zabývá řada akademiků, mnoho z nich své myšlenky na toto téma publikovalo. I jejich práce budou zdrojem informací při vytváření této bakalářské práce.

První kapitola mé bakalářské práce bude teoretická. Zaměřím se na pojmy národní bezpečnosti, doktrín bezpečnosti a doktrín bezpečnosti RF. Vysvětlím, co

tyto termíny znamenají. V případě doktrín bezpečnosti také vysvětlím, co obsahují a jak probíhá jejich přijetí a následná implementace.

Druhá kapitola bude věnována samotným doktrínám bezpečnosti Ruské federace z let 1997, 2000, 2009 a 2015. Doktríny v této kapitole rozeberu a budu je mezi sebou následně porovnávat. Zaměřím se zejména na pasáže, zabývající se zahraničně-politickými tématy a přístupem Ruské federace k ostatním aktérům mezinárodního prostoru.

Ve třetí a poslední kapitole se budu snažit najít důvody pro ty nejzásadnější změny a posuny v rétorice autorů bezpečnostní doktrín Ruské federace.

V závěru práce všechny poznatky zrekapituluji a budu se identifikovat případné vývojové trendy všech doktrín.

Jak jsem uvedl výše, nejzásadnějším zdrojem informací budou samotné dokumenty obsahující doktríny bezpečnosti Ruské federace. Tyto dokumenty budu doplňovat informacemi z dalších publikací vlády Ruské federace, které jsou přímo spojeny s tématem. S výjimkou nejstarší doktríny bezpečnosti RF je všechny tyto dokumenty možné nalézt v ruském jazyce na webových stránkách vládních institucí Ruské federace.

Mezi autory, kteří se zabývají tematikou změny směřování ruské zahraniční politiky, patří například Jan Eichler, Lukáš Tichý či nizozemský profesor Marcel de Haas. Eichler a Tichý vydali pod záštitou nakladatelství Ústavu mezinárodních vztahů v Praze publikace nesoucí název *USA a Ruská federace – komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury*. V této knize se podrobně věnují vývoji tří doktrín bezpečnosti z let 1997, 2000 a 2009 a vysvětlují důvody pro posuny v rétorice každého z dokumentů. Jejich analýza bude přínosná zejména pro třetí kapitolu této práce. Podobně i Marcel de Haas se věnuje ve svých publikacích posunu použité rétoriky v doktrínách bezpečnosti RF. Také jeho myšlenky a analýzy budou pro tuto

práci velmi užitečné. Uvedení autoři a jejich publikace jsou však pouhým příkladem zdrojů, které v rámci své práce použiji. Pramenů, ze kterých budu v této práci čerpat, je velké množství. Při práci se všemi zdroji je však třeba mít na paměti, že mohou být do jisté míry politicky či ideově zabarveny a je tedy nutné přistupovat k nim velmi kriticky. Tato skutečnost platí především o dokumentech publikovaných vládou RF či státem vlastněnými médii.

1 Vymezení pojmů

V rámci teoretické části práce vymezím tři základní pojmy – národní bezpečnost, doktríny národní bezpečnosti a doktríny národní bezpečnosti Ruské federace. Tyto tři pojmy hrají naprosto stěžejní roli v mé práci. Jejich vymezení napomůže zodpovězení již zmíněných výzkumných otázek.

1.1 Národní bezpečnost

Pojem národní bezpečnost je dnes velmi široký a zahrnuje velkou škálu témat. Určení definice je komplikované, neboť vysvětlení nejsou jednotná a teorií kolem významu národní bezpečnosti i jejího konceptu existuje bezpočet. Jeden z prvních odborníků, který se snažil definovat pojem národní bezpečnosti, byl americký novinář a politický komentátor Walter Lippmann (Duffy 2009; Romm 1993: 5). Podle Lippmana „stát disponuje bezpečností, jestliže není nucen obětovat své legitimní zájmy na vyhnutí se válce, současně je však v případě nutnosti schopen tyto zájmy válkou obhájit“² (Romm 1993: 5). Uvedená definice je zastaralá a nevysvětluje vhodným způsobem doktríny bezpečnosti Ruské federace, které budou dále tvořit základní pilíř této práce. V roce 1968 přichází Mezinárodní encyklopedie Sociálních věd se značně jednodušší definicí, která říká, že „koncept národní bezpečnosti představuje schopnost národa ochránit své vnitřní zájmy před vnějšími hrozbami“³ (Romm 1993 : 5). Ani tato definice však podle mého názoru nezahrnuje vše, s čím koncepty národních strategií a s nimi spojené vládní dokumenty počítají. Pro účely rozboru a celkového pochopení analyzovaných dokumentům se jako nejvhodnější jeví definice harvardského profesora Charlesa Maiera ze začátku devadesátých let

² Původní znění definice v anglickém jazyce: „A nation has security when it does not have to sacrifice its legitimate interests to avoid war, and is able, if challenged, to maintain them by war.“ (Romm 1993: 5).

³Původní znění definice v anglické jazyce: “The ability of nation to protect its internal values from external threats.” (Romm 1993: 5).

(Harvard University 2016; Romm 1993: 4-6). Maier říká, „že pojem národní bezpečnosti se dá nejlépe definovat jako schopnost země kontrolovat domácí i zahraniční podmínky, které uznává veřejnost a veřejné mínění za nutné k zajištění vlastního sebeurčení, autonomie a obecného blahobytu“⁴(Romm 1993: 6).

Jak jsem zmínil výše, definic tohoto pojmu je opravdu mnoho a je obtížné stanovit, která se nejvíce přibližuje realitě. Problematiku definice tohoto pojmu mimo jiné zmiňuje i Barry Buzan, který označuje celý koncept bezpečnosti jako nedostatečně vyvinutý (Waisová 2004: 68; Buzan 1983: 4-5). Barry Buzan se zaměřuje v tomto ohledu i na koncept národní bezpečnosti, který také shledává nejednoznačným, stejně tak jeho definici. Současně je však přesvědčen, že existuje důvod, proč tento koncept není jasně definován. Buzan se domnívá, že na vině nepřesné definice celého konceptu jsou samotní státníci. Podle něj si tito jedinci uvědomují, že samotný koncept je silný mocenský nástroj, jeho nejasná definice a s tím spojená větší manévrovatelnost, v například zákonodárných procesech, je pro jejich účely vyhovující (Buzan 1983: 4-7).

Obecně se dá říci, že národní bezpečností se rozumí snaha vlády dané země bránit svůj stát a jeho obyvatele před hrozbami nejrůznějšího charakteru, kterým by dotyčná země mohla čelit. Součástí zajištění národní bezpečnosti je i ochrana národních zájmů země ekonomické, politické, vojenské, diplomatické či jiné podoby (Holmes 2015; Romm 1993: 1-5).

V rámci krátkého historického exkurzu můžeme zjistit, že samotné slovní spojení „národní bezpečnost“ poprvé zaznělo při studentské debatě na půdě americké univerzity Yale na konci 18. století. Nicméně hojně se tato fráze začala

⁴ Původní znění definice v anglické jazyce: “National security is best defined as the capacity to control those domestic and foreign conditions that the public opinion of a given community believes necessary to enjoy its own self-determination or autonomy, prosperity and well being” (Romm 1993: 6).

objevovat až v závěru 2. světové války. S koncem tohoto globálního konfliktu její význam značně vzrostl především ve Spojených státech a poté byla záhy exportována i za hranice USA (Holmes 2015; Romm 1993: 1-5).

V praktické rovině může mít zajišťování národní bezpečnosti jednotlivými státy různé podoby. Jedním ze základních a pravděpodobně neočekávanějších přístupů se může jevit jednoduché posilování obranného potenciálu dané země proti regionálním i globálním hrozbám – zvyšování počtu vojáků či investování do ozbrojených složek (Waisová 2005: 138). Státy však mohou svoji národní bezpečnost zajistit i jinými prostředky a způsoby. Příkladem může být podnikání kroků s cílem zajištění ekonomické prosperity, stability a dominance jako dalšího z nástrojů naplnění agendy národní bezpečnosti. V tomto ohledu může jít například o investice prostředků do střední třídy společnosti, sociálních programů, nejrůznějších hospodářských odvětví, atp. Především v rámci liberálního pojetí bezpečnosti státu se objevuje názor, že ekonomická síla a potencial země bude hrát zásadnější roli, než její vojenské kapacity. Tyto názorové proudy spoléhají na skutečnost, že silné ekonomiky budou schopny své zájmy zajistit skrze svůj ekonomický potenciál bez nutnosti použití fyzické síly (Buzan – Wæver – Wilde 2005: 113-115; Neu – Wolf 1994: 1-8). Představa o zajišťování národní bezpečnosti bude velmi zjevná v případě dokumentu nesoucího název *Koncepce národní bezpečnosti* z roku 1997 představeného později v rámci této bakalářské práce. Agendu zajišťování národní bezpečnosti lze také spatřit ve snahách státu udržet politicky stabilní prostředí v zemi (Buzan – Wæver – Wilde 2005: 165-170; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji: passim).

V praxi nejsou témata národní bezpečnosti předem daná či neměnná. Vždy podléhají artikulaci politických či vědeckých elit a v průběhu času dochází ke jejich změnám (Waisová 2005: 88).

1.2 Doktrína bezpečnosti

Doktrínami bezpečnosti disponuje velká řada zemí. Jde o oficiální dokumenty jednotlivých států, které zpravidla vyjadřují své vlastní představy, jakým způsobem zajistit bezpečnost národa v praktické rovině. Zmiňují, jak by se jednotlivé části státního aparátu měly chovat a jaké kroky by měly podnikat. Vše s cílem ochránit hodnoty a zájmy země – obecně zajistit národní bezpečnost státu (Grizold 1994: 44-51). Tato skutečnost je dobře vidět na případu *Národní bezpečnostní strategie* Spojených států amerických. Autoři tohoto dokumentu zformulovali své myšlenky a pohledy na hrozby, kterým by národní bezpečnost Spojených států mohla čelit nebo již čelí. Dále také navrhují, jak se s těmito hrozbami vyrovnat či jakým způsobem by měla země, její vláda a obyvatelstvo tyto hrozby eliminovat. V samotné podstatě tento dokument slouží jako plán, kterého by se Spojené státy měly řídit. Určují, jakým způsobem by země měla realizovat svoji vnitřní i vnější politiku (National security strategy archive 2016; The White House 2015).

V případě České Republiky byl dokument na tuto tematiku naposledy sepsán v roce 2011 a posléze doplněn roku 2015. Jeho podoba byla schválena vládou České Republiky (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky 2015).

Doktríny bezpečnosti hrají zpravidla roli zcela zásadního bezpečnostního dokumentu jednotlivých zemí. Plány a kroky, které v rámci svého obsahu jejich autoři artikulovali, jsou následně plněny vládnoucími orgány daných zemí. Jejich plnění může být dosahováno diplomatickými, vojenskými, politickými, ekonomickými kroky či jinými nástroji (Holmes 2015).

1.3 Doktrína bezpečnosti Ruské federace

Doktríny bezpečnosti Ruské federace představují dokumenty, které obecně naznačují směřování Ruské federace v horizontu několik následujících let. Dokumenty představují plány na zajištění budoucnosti obyvatelstva, společnosti a

celkově Ruské federace. Dokumenty se zaměřují na hrozby či problémy, kterým země a její obyvatelstvo budou muset čelit, popřípadě již čelí a ukazuje způsoby, jak tyto překážky překonat. Jedná se o jeden ze základních bezpečnostních dokumentů Ruské federace. Doktrína bezpečnosti RF slouží jako direktiva prezidenta Ruské federace pro federální parlament, federální vládu, Bezpečnostní radu a federální výkonné orgány. Dokumenty jsou veřejné a volně dostupné, například na webových stránkách Kremlu či Bezpečnostní rady Ruské federace (Pezl 2000: 15-16; Sovět bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2000; Sovět bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2009).

Vytváření samotných dokumentů zabývajících se doktrínami bezpečnosti RF spadá do kompetence federální Rady bezpečnosti Ruské federace. Tento orgán má na starost předkládání návrhů prezidentovi země a následně sepsání finální podoby dokumentů. Stejně je tomu tak v případě změn či dodatků, které je třeba do již schválených bezpečnostních doktrín doplnit. Většina dokumentů týkajících se uvedené problematiky je volně dostupná na webových stránkách Rady Bezpečnosti Ruské federace (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2011).

Z hlediska právní implementace je nutné, aby tyto nově vzniklé dokumenty byly sepsány se souhlasem prezidenta Ruské federace. Právě jeho osoba má poslední slovo v celém procesu, neboť společně s jeho podpisem vstupují nové doktríny bezpečnosti či jejich dodatky v platnost. Všichni dosavadní prezidenti Ruské federace - Boris Nikolajevič Jelcin, Vladimír Vladimírovič Putin i Dmitrij Anatolejvič Medvěděv se na tomto procesu podíleli (Kremlin 2009 ; Bershidsky 2016).

Ruská federace nedisponovala od svého vzniku v roce 1991 až do roku 1997 oficiálním dokumentem, který by definoval koncept národní bezpečnosti země. Ke změně došlo sepsáním *Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace* v roce 1997, která byla podepsána tehdejším úřadujícím prezidentem Borisem Jelcinem. Koncept národní bezpečnosti byl následně třikrát aktualizován, a to v letech 2000, 2009 a 2015. Dokumenty z let 2000 a 2015 vstoupily v platnost podpisem prezidenta

Vladimíra Putina. Dokument z roku 2009 byl podepsán Dmitrijem Medvěděvem (Kremlin 2009; Bershidsky 2016; Wallander 2000: 1).

Přes všechna fakta, která byla řečena, je třeba zmínit ještě jednu velmi důležitou skutečnost. Doktríny bezpečnosti Ruské federace nejsou a ani nebyly závazným dokumentem, který bylo nutné svědomitě a do detailu plnit. V minulosti byly tyto dokumenty nejednou přehlíženy či zcela ignorovány (Wallander 2000: 1-2).

2 Doktríny bezpečnosti Ruské federace

Tato kapitola se bude zabývat rozbořem všech doktrín bezpečnosti, které Ruská federace za dobu své existence vydala. Cílem kapitoly bude přiblížit podobu a přinést srovnání obsahu jednotlivých dokumentů. Kapitola představuje první doktrínu a následně ji srovnává s následujícími verzemi. Zdroje informací tak budou tvořit téměř výhradně dokumenty zabývající se bezpečností země – *Koncepce národní bezpečnosti* z let 1997 a 2000 a *Strategie národní bezpečnosti* z let 2009 a 2015.

2.1 Koncepce národní bezpečnostní strategie 1997

První z doktrín bezpečnosti byla prezidentem Jelcinem podepsána 17. prosince roku 1997 a schválena prezidentským výnosem č. 1300. Samotný dokument je rozdělen do čtyř okruhů, respektive kapitol – *Rusko v rámci světového společenství, Národní zájmy Ruska, Hrozby národní bezpečnosti Ruské federace a Zajištění národní bezpečnosti Ruské federace*. Shodným způsobem bude pro větší přehlednost strukturována i tato kapitola mé bakalářské práce (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 1-37).

Úvod dokumentu sděluje, že pouze formalizuje obecně známé cíle národní bezpečnosti Ruské federace. Následně zmiňuje jednotlivé oblasti, kterých se zajišťování národní bezpečnosti týká. Patří mezi ně bezpečnost a ochrana jedinců, společnosti, stejně jako obrana země před vnitřními i vnějšími hrozbami politického, ekonomického, společenského, ekologického, vojenského, informačního či jiného charakteru. Současně dokument uvádí, že teze v něm vyjádřené formulují základní principy a směry pro řízení státu (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 1).

2.1.1 Rusko v rámci světového společenství

První kapitola nesoucí název *Rusko v rámci světového společenství* ukazuje představu tvůrců dokumentu, jaké je postavení Ruské federace na mezinárodní scéně, jakým způsobem mezinárodní systém funguje a jak by se měla RF v rámci tohoto systému vyvíjet a kam se orientovat (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 1).

Dokument již na prvních řádcích této kapitoly zmiňuje zásadní informace, které budou později důležité při zodpovězení vytyčených otázek v rámci této bakalářské práce. První odstavec této části dokumentu poukazuje na trend formování a posilování multipolárního systému v rámci mezinárodního prostoru. Současně zmiňuje, že Ruská federace je jedním z hlavních aktérů nově se formujících struktur mezinárodní scény. Dodává, že tento proces je charakterizován utužováním politických a ekonomických pozic jednotlivých států ve světě (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 1).

První kapitola také hovoří o existenci společných hrozeb a problémů států v rámci mezinárodního systému a vidí tento fakt jako možnou platformu pro spolupráci. Dále zmiňuje o spolupráci v řadě klíčových oblastí, jakou je například snaha omezit výrobu zbraní hromadného ničení, prevence a eliminace regionálních konfliktů či mezinárodního terorismu, řešení ekologických problémů, a tak podobně. Autoři dokumentu jsou přesvědčeni, že spolupráce v těchto oblastech pomůže Ruské federaci při zajišťování bezpečnosti země v mezinárodním systému a to vše pomocí nenásilných nástrojů (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 1-2).

V podobném duchu se nesou i vize autorů tohoto konceptu na téma začlenění či prohloubení integrace Ruské federace do struktur světové ekonomiky a institucí s ní spojených. Tato část zmiňuje ambici RF pracovat na svém začlenění do institucí jako je Mezinárodní měnový fond, Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj či Evropská banka pro obnovu a rozvoj. Autoři hovoří o rostoucí spolupráci s členskými zeměmi

Společenství nezávislých států jako o trendu, který je nutné udržet a rozvíjet (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 1997: 2).

Podle autorů dokumentu má Rusko předpoklady stát se jedním z nejdůležitějších aktérů na mezinárodním poli. Je zde zmiňován ekonomický, vojenský, politický i vědecký potenciál Ruské federace, která v neposlední řadě disponuje obrovským bohatstvím nerostných surovin. Dokument poukazuje na kroky, které byly podniknuty s cílem tento potenciál RF využít (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 1997: 2-3).

První kapitola se však nicméně pozastavuje i nad negativními faktory ovlivňujícími Ruskou federaci a její bezpečnost. Většinu těchto problémů spojuje se špatnou aktuální ekonomickou situací země. Zaměřuje se na několik konkrétních problémů jako je například emigrace kvalifikované pracovní síly, import klíčových surovin, neschopnost samostatně zpracovávat nerostné suroviny, a tak dále (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 1997: 2).

Tato část dokumentu zmiňuje ještě jednu okolnost, kterou autoři považují za zásadní při zajišťování bezpečnosti země. Tvrdí, že vytváření konceptu zajišťování společné bezpečnosti v evropském regionu představuje jisté potíže, zejména pokud jde o Severoatlantickou alianci a její rozšiřování. Dokument zdůrazňuje, že rozšiřování NATO dále na východ od svých aktuálních hranic v Evropě je pro Ruskou federaci zcela neakceptovatelné. To by představovalo pro RF zásadní hrozbu vlastní národní bezpečnosti. Dodává, že momentální nástroje pro zachování míru a zajištění bezpečnosti v globálním měřítku pomocí Organizace spojených národů či v regionálním měřítku prostřednictvím OBSE nebo SNS jsou prozatím neefektivní (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 1997: 3-4).

2.1.2 Ruské národní zájmy

Úvod této kapitoly obecně představuje ruské národní zájmy. Uvádí, že tyto zájmy jsou založeny na hodnotách ruského lidu a současně jsou zajištěny ekonomickým, politickým, vojenským, duchovním, morálním a intelektuálním potenciálem ruské společnosti. Dokument následně vysvětluje, že národní zájmy země jsou určovány zájmy jednotlivců, společnosti i státu. V případě jednotlivců jde především o jejich osobní ochranu, ochranu ústavních práv, zajišťování životních standardů a intelektuálního, duchovního a materiálního rozvoje. Zájmy společnosti zahrnují například upevňování demokracie či dosažení a udržování společenských norem. Státní úroveň si vytyčuje zájmy jako je ochrana vlastního ústavního systému, svrchovanosti či teritoriální celistvosti. Mezi zájmy státu také patří zajišťování stability v politické, ekonomické či společenské sféře společně s udržováním právního řádu v zemi. V neposlední řadě je státním zájem také rozvoj mezinárodní spolupráce. Autoři zde však zdůrazňují, že tato spolupráce musí mít rovnocenný charakter (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 4-5).

Značná část této kapitoly se věnuje ekonomické situaci Ruské federace a aspektům s ní spojených. Autoři *Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace* vidí právě tuto oblast jako zásadní pro rozvíjení a uplatňování národních zájmů RF. Dále se dozvídáme, že Rusko hodlá reformovat značnou část svých struktur za cílem zlepšit ekonomickou situaci země. Pro tuto práci je nicméně důležitá zmínka, že se Rusko hodlá orientovat především na podporu vlastních producentů s cílem omezit zahraniční import základního zboží, zejména potom potravin. Současně RF hodlá zajistit rozvoj vlastního průmyslu, který si klade za cíl exportovat své zboží za hranice Ruské federace. K dalšímu důležitému aspektu patří schopnost zajišťovat armádu země výzbrojí ruské provenience (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 4-6).

Kapitola se také věnuje vnitřní politické sféře RF. Autoři vidí jako zásadní národní zájem Ruské federace upevnění stability v zemi, především s ohledem na

separatistické regiony. S tímto tématem je spojená snaha Ruské federace předejít sociálním či etnickým konfliktům. Také je zde zmíněn boj s rozsáhlou korupcí či organizovaným zločinem (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 6-7).

Další část kapitoly se věnuje mezinárodnímu systému a ruským národním zájmům v této oblasti. Zde je jasně vytyčen pravděpodobně jeden z nejdůležitějších cílů Ruské federace – udržovat a dále posilovat pozici RF jako jedné z hlavních vedoucích mocí v multipolárním nastavení světa. Tohoto cíle se Ruská federace bude snažit dosáhnout skrze ekonomickou integraci s členskými zeměmi Společenství nezávislých států, budováním rovnocenných partnerství s dalšími zásadními aktéry na poli mezinárodního systému a spolupráci při řešení společných problémů jako je mezinárodní zločin a terorismus (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 6-8). Dokument také zmiňuje ambici Ruské federace nadále upevňovat svou pozici v Radě bezpečnosti OSN – tyto plány budou v téměř identické podobě zmiňovat všechny následující doktríny národní bezpečnosti (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 8; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Kapitola také hovoří o obraně země a národních zájmech RF v této oblasti. Zde dokument zdůrazňuje, že priority Ruské federace spočívají v ochraně jednotlivců, jejich zájmů a ochraně země před vojenskou agresí jiných aktérů mezinárodního systému. Autoři dokumentu varují, že ozbrojené složky nejsou aktuálně schopny tyto zájmy zajistit v případě nutnosti a bude je třeba reformovat (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 8-9).

2.1.3 Hrozby národní bezpečnosti Ruské federace

Jak již napovídá název této kapitoly, tato část *Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace* se snaží identifikovat hrozby, kterým je Ruská federace a její národní bezpečnost vystavena (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 10-16).

Geopolitická a mezinárodní situace, ve které se Rusko ocitá, negativní procesy v rámci struktur Ruské federace, eskalace napětí ve vztazích mezi etniky v zemi, sociální rozdíly ruské společnosti představují podle autorů *Koncepce národní bezpečnosti* zásadní hrozby pro klidný vývoj země (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 10).

Hrozby v rámci ekonomické situace země je podle autorů dokumentu poměrně snadné určit. Především jde o exodus kvalifikované pracovní síly ze země, nicméně neméně důležitým problémem a hrozbou národní bezpečnosti Ruské federace se jeví i vzestup a posilování moci oligarchie. Společně se špatnou ekonomickou situací Ruské federace je spojena ještě jedna zásadní negativní skutečnost a tou je závislost RF na dovozu technologií do země, zejména potom ze západních zemí. U posledního zmiňovaného problému se autoři pozastavují a poukazují na fakt, že tato závislost zmenšuje potenciál Ruské federace efektivně se bránit před hrozbami jakékoli podoby (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 10-11).

Autoři zmiňují jako zásadní hrozbu národní bezpečnosti i napětí, které je přítomno mezi některými etniky uvnitř Ruské federace. Zmiňují zde, že existuje patrný trend narůstajícího nacionalismu jednotlivých etnik. Nepokoje a separatistické snahy následně podle nich mohou zásadně oslabit šance Ruské federace na kvalitní a stabilní rozvoj země (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 11-12).

Autoři tohoto dokumentu probírají v kontextu hrozeb národní bezpečnosti Ruské federace i její postavení na mezinárodní poli. Zde zdůrazňují, že hrozby pro

ruskou národní bezpečnost mají především podobu snahy jiných aktérů mezinárodního systému Ruskou federaci připravit o její status významného mocenského centra uvnitř multipolárního systému. Autoři přiznávají, že Ruská federace má řadu interních slabín, které je možné zneužít. Příkladem mohou být již zmíněná napětí mezi etniky v rámci země (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 1997: 13-14).

Optikou zaměření této bakalářské práce se pohled autorů na obranu země, konkrétně názory na vztahy s jinými aktéry mezinárodního systému jeví jako zcela zásadní. Autoři v této části zmiňují, že i přes pozitivní změny, které se udály na světové scéně, hrozby v oblasti obrany jsou stále přítomny. V kontextu vztahů s ostatními vedoucími mocnostmi ve světě, i přes jistou míru rivality, však vylučují riziko agrese proti Ruské federaci v blízké budoucnosti. Konstatují, že největší hrozby v oblasti obrany země představují lokální konflikty uvnitř země či poblíž hranic Ruské federace. Autoři nicméně uvádí, že existuje i další hrozba bezpečnosti Ruské federace a tou je vytváření silných mocenských center, popřípadě koalic, v blízkosti hranic ruského teritoria i přesto, že tato centra primárně nejsou agresivní vůči Ruské federaci. Dokument dodává, že expanze Severoatlantické aliance dále na východ a její současná transformace v dominantní sílu na evropském kontinentu může být potenciálně velmi nebezpečná, neboť představuje hrozbu nového bipolárního rozdělení tohoto regionu (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 1997: 13-16).

2.1.4 Zajišťování národní bezpečnosti Ruské federace

Jak je již patrné z názvu, tato kapitola *Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace* se věnuje krokům, které vláda RF podniká či plánuje v rámci zajištění národní bezpečnosti pro svoji zemi. Autoři dokumentu vytyčili několik obecných úkolů pro vládnoucí orgány Ruské federace (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 1997: 16-37).

Mezi nejdůležitější z těchto úkolů patří zlepšení ekonomické situace Ruské federace a s ní spojené ambice o minimalizaci závislosti na importu zboží, zejména technologického a průmyslového charakteru. Těchto cílů má Ruské federace dosáhnout prostřednictvím reformy finančního sektoru RF. Současně je třeba podle autorů dokumentu vytvořit mechanismy, které se budou schopny vypořádat s eventuální finanční krizí. Je zde také zdůrazněno, že je třeba zamezit snahám zahraničních korporací ovládat strategické sektory ruského vnitřního trhu – jde konkrétně o zbrojařský či zpracovatelský průmysl. V rámci podpory vlastního trhu se Ruská federace má orientovat na integraci s členskými státy Společenství nezávislých států. Dokument dodává, že je také nutné, aby Ruská federace umožnila svým producentům exportovat zboží do rozvinutých západních zemí – zrušit tedy jakákoliv omezení, která by tyto činnosti komplikovala (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 17-20).

Dalším bodem programu je zajištění stability v regionech, které trpí konflikty mezi rozdílnými etniky obyvatel Ruské federace. Podle autorů dokumentu je třeba dále pracovat i na budování společné národní identity a hledání společných hodnot všech obyvatel Ruské federace (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 24).

Autoři dokumentu znovu zmiňují, že mezinárodní terorismus či zločiny nadnárodního charakteru zcela jistě představují pro národní bezpečnost Ruské federace hrozbu a ruská vláda hodlá bojovat proti těmto globální fenoménům všemi dostupnými prostředky. Znovu se zde objevuje tvrzení, že jde o společné problémy mezinárodní komunity a tyto hrozby představují platformu, která může sloužit pro spolupráci s dalšími zeměmi (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 24).

Závěrečná kapitola *Koncepce národní bezpečnosti RF* z roku 1997 věnuje mnoho prostoru i samotné zahraniční politice a způsobům, jak lze v této oblasti upevnit národní bezpečnost Ruské federace. Často zmiňovaná je nutnost vytvoření spolupráce mezi státy s důrazem na rovnocenné partnerství. Dokument uvádí, že

Rusko má velký zájem na spolupráci s evropskými a asijskými politickými a ekonomickými strukturami. Plánem Ruské federace je nadále budování konstruktivních vztahů zejména se Spojenými státy, Evropskou unií a jejími členskými státy, Čínou, Japonskem či Indií. Podle autorů dokumentu tyto vztahy umožní Ruské federaci začlenit se do všech organizací a institucí, které pomohou zemi zajistit její národní bezpečnost (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 26-31).

2.1.5 Shrnutí

Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace z roku 1997 se do velké míry zaobírá hrozbami vnitrostátní bezpečnosti, zejména nevnímá hrozby plynoucí z aktivit tzv. západních zemí (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: passim). Následující dokumenty konceptu národní bezpečnosti se mnohem více orientují na vnější bezpečnostní hrozby země (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Velkou většinu svých problémů, popřípadě hrozeb své národní bezpečnosti, spatřuje uvnitř země. Mezi tyto hrozby zcela jistě patří ekonomické aspekty vývoje země. Ty hrají v dokumentu nejdůležitější roli a byly nesčetněkrát zmíněny. Mezi vnitřní hrozby také podle dokumentu patří demografické problémy, zejména potom napětí mezi jednotlivými etniky v zemi (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: passim).

Dokument nicméně také zmiňuje vnější hrozby národní bezpečnosti Ruské federace. Jako zásadní hrozbu vidí vznik regionálních konfliktů poblíž svých hranic nebo poblíž hranic některého ze členů Společenství nezávislých států (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 1-6). Byť jsem výše zmínil absenci obav autorů této doktríny národní bezpečnosti z kroků západních zemí a jejich vlivu na

Ruskou federaci, je třeba dodat, že dokument se krátce zabývá rozšířením Severoatlantické aliance dále na východ od svých hranic. Nedá se však říci, že tomuto tématu věnuje velkou pozornost (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 3-4).

Za hrozbu dokument také považuje potenciální snahy některých aktérů mezinárodního prostoru ohrozit mocenskou pozici Ruské federace na světové scéně. Nijak je však nespécifikuje. V tomto kontextu dokument také zmiňuje, že Ruská federace nemá obavy ze světového konfliktu (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 13-14).

Doktrína vidí velký prostor pro potenciální spolupráci s jinými aktéry mezinárodního systému v řadě oblastí. Zmiňuje zde ochotu i ambici spolupracovat s Evropskou Unií, Spojenými státy či zásadními světovými organizacemi, mezi kterými nechybí například Organizace spojených národů. Podle autorů dokumentu je také Ruská federace připravena spolupracovat se členskými zeměmi Společenství nezávislých států (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 26-31).

2.2 Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace 2000

V rámci této části představím druhý stěžejní dokument této bakalářské práce. Společně s jeho rozbohem se zde také zaměřím na změny a rozdíly, které dokument v porovnání s dosavadní doktrínou národní bezpečnosti obsahuje.

Druhá z doktrín bezpečnosti RF je také stejným způsobem strukturována do čtyř okruhů - *Rusko v rámci světového společenství, Národní zájmy Ruska, Hrozby národní bezpečnosti Ruské federace a Zajištění národní bezpečnosti Ruské federace*. Rozdělím ji stejným způsobem jako v případě přechodního dokumentu. Tato doktrína bezpečnosti byla uvedena v platnost 10. ledna roku 2000 prezidentským dekretem č. 24. Dokument byl podepsán prezidentem Vladimírem Vladimírovičem Putinem (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Kratičký úvod dokumentu hovoří o obecném konceptu národní bezpečnosti Ruské federace a jeho úkolu zajistit zemi prosperitu a bezpečí a uchránit ji před vnitřními i vnějšími hrozbami. Současně také zmiňuje, že tento dokument se zaměří na podstatné body ruské zahraniční politiky (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

2.2.1 Rusko v rámci světového společenství

Již v prvním odstavci této části dokumentu autoři zmiňují, že mezinárodní vztahy prochází transformací. Autoři dokumentu následně zdůrazňují, že tato transformace má především podobu snahy o zajištění mocenské dominance v mezinárodním prostoru západních zemí, v jejichž čele stojí Spojené státy americké. Dokument uvádí, že tato transformace má přetvořit mezinárodní systém z multipolárního nastavení na unipolární, přičemž jediným mocenským centrem mají být Spojené státy. Tato tvrzení se dají označit jako ostrá změna rétoriky oproti předchozí *Koncepci národní bezpečnosti RF* z roku 1997. Pohled na západní země se dramaticky změnil a autoři budou v dokumentu v artikulaci svých názorů dále pokračovat (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Dokument také uvádí, že počet zemí, které se snaží omezit vliv Ruské federace, se zvyšuje. Znepokojivé jsou také pokusy o ignorování požadavků či nároků RF jinými aktéry mezinárodního prostoru (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Dokument dále zmiňuje, že Ruská federace se, i přes komplikovanou situaci ve světě stejně jako uvnitř země, nadále cítí být jedním z hlavních aktérů v mezinárodním prostoru. Svoji pozici obhájí svým ekonomickým, technologickým a politickým potenciálem (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

I přesto, že na počátku dokumentu byly některé snahy západních zemí vyloženy ve špatném světle, Ruská federace stále vidí možnost zapojení země do světové ekonomiky a integrace do struktur mezinárodních finančních organizací. Autoři dokumentu také vidí možnosti potenciální spolupráce s dalšími aktéry na mezinárodním poli v případě řešení společných problémů jako je terorismus, pašování drog, bránění vypuknutí regionálním konfliktům, a tak dále. Těmito prohlášeními se nová doktrína bezpečnosti zásadně neliší od názorů artikulovaných v předchozím dokumentu z roku 1997 (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

2.2.2 Národní zájmy Ruska

Tato část dokumentu popisující národní zájmy Ruské federace se svým obsahem příliš neliší od předchozí *Koncepce národní bezpečnosti RF* z roku 1997. Několik rozdílů však nalézt můžeme (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: passim; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Část tohoto textu se věnuje národnímu cítění, patriotismu a tradičním hodnotám Ruské federace. Tato témata nebyla v předchozím dokumentu příliš zmiňována. Autoři se domnívají, že posilování těchto atributů a nálad v ruské společnosti patří mezi národní zájmy země. Nijak však nespecifikují, jak by měla Ruská federace těchto cílů dosáhnout (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Rozdíl v rétorice je také patrný v kontextu mezinárodní spolupráce. *Koncepce národní bezpečnosti RF* z roku 1997 hovořila o spolupráci s velkou řadou zemí, mezi kterými nechyběly členské státy Evropské Unie, Spojené státy či Indie. Nové vydání doktríny tyto země již neuvádí. Dokument zde zmiňuje, že Ruská federace má ambice spolupracovat především s členskými zeměmi Společenství nezávislých států (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 2; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

2.2.3 Hrozby národní bezpečnosti Ruské federace

Podobně jako u předchozího textu, i zde dokument představuje řadu reálných či potenciálních hrozeb národní bezpečnosti Ruské federace.

Velká řada hrozeb se podobně jako u předchozího dokumentu týká ekonomických problémů a je patrné, že autoři považovali tato témata za důležitá. V těchto oblastech se tedy výklad hrozeb národní bezpečnosti země příliš neliší od výkladu hrozeb předchozí *Koncepce národní bezpečnosti RF* z roku 1997. I v případě dalších témat jako je prosazování zákona v oblasti kriminality, vybírání daní, atp. jsou oba dokumenty ve své rétorice téměř identické (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997 : *passim*; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Rozdíly lze však vidět ve způsobu, jakým autoři nové doktríny vidí hrozby z vnějšího světa. V tomto kontextu se zaměřují na NATO. Dokument se především pozastavuje nad odhodláním Severoatlantické aliance provádět vojenské operace mimo teritoria svých členských zemí a to i bez autorizace Rady bezpečnosti OSN. Autoři dokumentu zde zdůrazňují, že takové počínání nepředstavuje pouze hrozbu národní bezpečnosti Ruské federace, ale jde o hrozbu celosvětového charakteru (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Autoři také vidí jako zásadní hrozbu terorismus, téma, kterému v případě tohoto dokumentu věnují mnohem větší prostor, než u předchozího dokumentu. Společně s tímto tématem se v porovnání s předchozí bezpečnostní doktrínou více věnují napětí mezi etniky v zemi (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Tato část dokumentu se od předchozí *Koncepce národní bezpečnosti RF* liší ještě jednou poznámkou autorů o aktivitě cizích zpravodajských služeb na území Ruské federace. Podle autorů dokumentu zaznamenaly ruské bezpečnostní služby zvýšené

riziko v této oblasti. Celou věc považují za velmi znepokojivou. Další informace v této oblasti dokument již nezmiňuje (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

2.2.4 Zajištění národní bezpečnosti Ruské federace

Také v této kapitole autoři vytyčují obecné úkoly pro státní orgány RF s cílem zajištění národní bezpečnosti země. Lze zde najít rozdíly v porovnání s původní doktrínou národní bezpečnosti Ruské federace (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997 : 26-31; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Prioritní oblastí pro zajišťování národní bezpečnosti stejně jako v případě předchozího dokumentu zůstává především ekonomika země a investice prostředků do hospodářství státu. Tento okruh *Koncepce národní bezpečnosti RF* z roku 2000 tak věnuje zásadní část svého obsahu této problematice, která se do velké míry neliší od dokumentu vydaného před zhruba dvěma lety (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997 : passim; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Ruku v ruce s rozvojem ekonomiky jde zahraniční spolupráce. V tomto případě je znatelný pohyb orientace autorů směrem k postsovětskému prostoru a jeho upřednostnění před jinými hráči na mezinárodní scéně. Autoři dokumentu zde zmiňují, že Ruská federace bude v mezinárodní rovině spolupracovat především se členskými zeměmi Společenství nezávislých států. Tato rozhodnutí podporují argumenty, které říkají, že tímto způsobem je možné zachovat a dále prosazovat ruské hodnoty. Tato spolupráce je v rámci dokumentu zmíněna ještě několikrát (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Zajištění národní bezpečnosti Ruské federace má také probíhat pomocí posilování pozice RF ve strukturách OSN, zejména potom v Radě bezpečnosti OSN. Autoři dokumentu vidí Organizaci spojených národů jako platformu pro kooperaci a

komunikaci v mezinárodním prostředí v řadě oblastí (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

2.2.5 Shrnutí

Dokument nesoucí název *Koncepce národní bezpečnosti Ruské federace*, který byl vydán v roce 2000 a schválen Vladimírem Putinem je z velké části velmi podobný původní *Koncepci národní bezpečnosti RF* z roku 1997 podepsané Borisem Jelcinem (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: passim; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000). V některých klíčových oblastech je však patné užití jiné rétoriky autorů dokumentu. Je evidentní, že náhled Ruské federace na vnější svět se do jisté míry změnil.

Z hlediska zaměření této práce je důležitý pohled Ruské federace na západní země jako aktéry mezinárodního systému. Autoři nové doktríny bezpečnosti vidí toto téma zcela nepochybně jako palčivou záležitost při posuzování stavu národní bezpečnosti či jejího zajišťování. Na samotném začátku dokumentu zmiňují, že západní země v čele se Spojenými státy se již nesnaží zachovat multipolární systém. Jejich ambicí je transformace aktuálního statutu quo na unipolární systém v čele s USA. Podobným způsobem posléze kritizují i Severoatlantickou alianci a komentují její aktivity (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

Na základě informací, které byly v dokumentu představeny lze říci, že Ruská federace stále vidí řadu slabých míst uvnitř státu. Prim zde hraje bezesporu ekonomika země, avšak například napětí mezi etniky je také čteně zmiňované téma. Ruská federace vnímá hrozby vnějšího světa mnohem významněji, než v předchozím dokumentu. Kromě rizika mezinárodního terorismu, je většina prostoru v tomto ohledu věnována Severoatlantické alianci a aktivitám jejích členů (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000).

2.3 Strategie národní bezpečnosti 2009

Tato část bakalářské práce se bude zabývat další stěžejní doktrínou ruské bezpečnosti. Dokument stejně jako v předchozích případech podrobím rozboru. V kontextu předchozích doktrín bezpečnosti se zaměřím především na zásadní rozdíly v oblasti zahraniční politiky a vnímání mezinárodních aktérů Ruskou federací.

Nová doktrína bezpečnosti byla schválena prezidentským dekretem č. 537 a vydána 12. května roku 2009. Dokument byl podepsán tehdy úřadujícím prezidentem Dmitrijem Medvěděvem. Celý název nové doktríny zní *Národní bezpečnostní strategie do roku 2020*. Původně tedy autoři zamýšleli, že tyto plány budou nahrazeny či aktualizovány až za 11 let od svého vzniku, skutečnost nicméně byla jiná⁵ (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Dokument je jako v případě předchozích doktrín rozdělen do několika částí, v tomto případě šesti – *Obecná ustanovení, Současný svět a Rusko: Situace a vývojové tendence, Národní zájmy Ruské federace a národní strategické priority, Zajištění národní bezpečnosti, Organizační, legislativní a informační základ pro realizaci dané strategie a Hlavní indikátory stavu národní bezpečnosti*. Stejně jako v případě předchozích dokumentů, i tento rozdělím do stejnojmenných podkapitol věnujících se jednotlivým částem nové doktríny bezpečnosti (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

2.3.1 Obecná ustanovení

Strategie národní bezpečnosti do roku 2020 nemá jakýkoliv úvod, část *Obecná ustanovení* do velké míry zastupuje tuto roli a svým obsahem se tak velmi podobá úvodu *Koncepce národní bezpečnosti* z roku 1997 (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj

⁵ Ruské zákony ohledně vydávání doktrín bezpečnosti byly později změněny a diktují, že je třeba tyto dokumenty aktualizovat každých šest let (McDermott 2016).

Federaciji 1997 : 1; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009). Tato podkapitola vysvětluje důvody, proč a za jakým účelem doktrína vznikla a také definuje řadu pojmů, které budou v jejím obsahu použity (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Rozdíly v porovnání s předešlými dokumenty jsou však evidentní. Autoři na začátku této části zmiňují vývoj Ruské federace v posledních několik letech. Je zde patrný jejich optimismus a obecné nahlížení na vývoj ve velmi dobrém světle. Uvádí, že Ruská federace se byla schopna vyrovnat se závažnou systémově-politickou a ekonomickou krizí na konci 20. století. Ruské federaci se také podařilo odolat silným nacionalistickým a separatistickým tendencím stejně jako mezinárodnímu terorismu. RF byla podle autorů dokumentu také schopna chránit a uplatňovat své zájmy jako jeden ze zásadních aktérů na poli multipolárních mezinárodních vztahů (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Dokument se taktéž pozitivně zmiňuje o prosazování státní politiky ve vnitřní i vnější sféře. Jde o skutečnost, která zásadním způsobem napomáhá Ruské federaci zajistit svoji národní bezpečnost. Autoři mluví i o obrození národních ideálů a ruských hodnot jako o velmi pozitivním trendu (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Dokument hned v prvních odstavcích popisuje situaci, ve které se Ruská federace momentálně nachází, jako ideální pro dynamický rozvoj země a odolávání vnitřním i vnějším hrozbám národní bezpečnosti. Podle autorů dokumentu je země na dobré cestě stát se jedním z klíčových hráčů mezinárodního systému na poli technické vyspělosti, kvality života obyvatel či všeobecného vlivu ve světě (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Autoři nicméně také zmiňují, že v rámci globalizačních procesů se objevují nové hrozby pro rozvoj státu, společnosti i jedinců. Hrozby nicméně dále nijakým způsobem nespecifikují (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

2.3.2 Současný svět a Rusko: Situace a vývojové tendence

Podobně jako okruh *Rusko v rámci světového společenství* předchozích dokumentů, tato část *Strategie národní bezpečnosti do roku 2020* představuje svůj pohled na pozici Ruské federace v mezinárodním systému. Autoři doktríny zde představují své plány ohledně další orientace Ruské federace ve světě či podoby hrozeb v kontextu mezinárodního společenství. Kapitola se z větší části podobá stejně zaměřeným částem předchozích dokumentů, nicméně i zde jsou patrné rozdílné argumentace (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Dokument v kontextu vnějších hrozeb pro národní bezpečnost Ruské federace neopomíná téma Severoatlantické aliance. Je zde zmíněna neochota Ruské federace akceptovat přítomnost vojenských struktur aliance u ruských hranic. Autoři nicméně dodávají, že Ruská federace je připravena vést dialog s NATO a jejími členy na základě rovnoprávnosti s cílem upevnění stability a bezpečnosti v euroatlantickém regionu. Autoři dialog i potenciální spolupráci nicméně podmiňují uznáním zájmů Ruské federace Severoatlantickou aliancí. V rámci euroatlantického prostoru a zde přítomných hrozeb dokument ještě zmiňuje americké systémy protiraketové obrany a jejich potenciální instalaci v evropském regionu. V tomto kontextu dokument uvádí, že se potenciál udržení globální i regionální stability podstatně zmenší, jestliže Spojené státy tato vojenská zařízení v regionu vybudují (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Podle autorů dokumentu je jedním z hlavních cílů Ruské federace dále rozvíjet svoji spolupráci s vnějším světem. Jsou zde zdůrazněny organizace a společenství jako je G8, G20, RIC, BRICS či Šanghajská organizace pro spolupráci. Ruská federace má také zájem spolupracovat s Evropskou unií na projektech podporujících hospodářství, vědu či vzdělání, nicméně v neposlední řadě i zajištění vnitřní a vnější bezpečnosti obou entit. Mezi dlouhodobé zájmy Ruské federace patří na jasně definovaném základě i systém kolektivní bezpečnosti v euroatlantickém regionu. Je zde také zmiňována potenciální kooperace se Spojenými státy v oblastech se

společnými zájmy. Prioritami Ruské federace v tomto kontextu zůstávají smlouvy s USA ohledně kontroly zbrojení a likvidace zbraní či spolupráce na protiteroristických projektech. Autoři též dodávají, že kroky pro budování důvěry by měly být součástí tohoto vztahu. Dokument však zdůrazňuje, že spolupráce se zeměmi Společenství nezávislých států je nadále zcela prioritní (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Kapitola se zaměřuje i na další potenciální hrozby z prostoru mimo euroatlantický region. Autoři dokumentu se pozastavují nad situací na Blízkém východě, konkrétně nad konflikty v Iráku a Afghánistánu. Zmiňují nicméně i ozbrojené střety v Jižní Asii či Africe. Tvrdí, že tyto problémy budou mít negativní vliv na vývoj mezinárodního systému (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Důležitá pro tuto práci je zmínka autorů ohledně možnosti použití vojenské síly mimo hranice RF. Toto téma doposud v předchozích doktrínách bezpečnosti nijakým způsobem diskutováno nebylo. Podle nové doktríny má Ruská federace možnost užít své vojenské síly za svými hranicemi pouze v případě ohrožení vlastní bezpečnosti. Současně také uvádí, že nasazení svých vojenských sil bude možné pouze, bude-li se jednat o blízké zahraničí⁶ Ruské federace (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Přes všechny zmíněné hrozby či obecná negativa se dá říci, že autoři vidí pozici Ruské federace veskrze pozitivně. Dokument uvádí, že země má výborné předpoklady zajistit si ve střednědobé perspektivě silnou pozici mezi vedoucími státy světové ekonomiky a obecného významu (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

⁶ V rámci ruského zahraničně-politického názvosloví označuje termín „blízké zahraničí“ země post-sovětského bloku (Godzimirski 2008: 20).

2.3.3 Národní zájmy Ruské federace a národní strategické priority

Kapitola týkající se národních zájmů a národních strategických priorit je jen několik řádků dlouhá a dá se říci, že nepřináší žádné nové či překvapivé informace. Autoři zde velmi obecně popisují řadu základních zájmů a strategických priorit země jako je rozvoj demokracie, zvýšení konkurenceschopnosti, zabezpečení stability země či její teritoriální integrity (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Z hlediska této práce lze snad pouze poukázat na poznámky autorů ohledně rovnoprávných strategických partnerství v multipolárním mezinárodním systému, které považují za zásadní národní zájem Ruské federace (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

2.3.4 Zajištění národní bezpečnosti

Přestože je tato kapitola svým obsahem velmi podobá stejnojmenným částem předchozích doktrín národní bezpečnosti, lze v ní nalézt patrné rozdíly (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 16-37; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Již na prvních řádcích kapitoly autoři v kontextu zajištění národní bezpečnosti poukazují na důležitost předcházení globálním i regionálním konfliktům. Současně zde zmiňují, že je třeba vynaložit více prostředků na vojenskou infrastrukturu Ruské federace. Poukazují na dlouhodobé plány Ruska rozšířit své vojenské kapacity. Rozhodnutí obhajují možností vojensko-politického ohrožení, které by bez této infrastruktury mohlo narušit bezpečnost země, její suverenitu či teritoriální integritu. V kontextu ozbrojených složek se dokument také zaměřuje na obranně-průmyslový komplex země s tím, že bude nutná jeho restrukturalizace s cílem zajistit potřeby výše uvedené vojenské infrastruktury RF (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

S ohledem na zajištění národní bezpečnosti se autoři dokumentu také věnují ekonomice země. Zde zdůrazňují, že ekonomika Ruské federace je stále velmi závislá na svém vývozu nerostných surovin do zbytku světa. Dlouhodobým cílem je oprostit se od této závislosti. Rusko z tohoto důvodu hodlá investovat své prostředky do rozvoje vědy a technologií (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2009).

Autoři si uvědomují, že z hlediska stabilního vývoje země jsou pro Ruskou federaci velmi důležitá oboustranně výhodná a rovnocenná partnerství bilaterálního i multilaterálního charakteru. Ruská federace je odhodlána se v této oblasti realizovat (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2009).

Dokument zmiňuje velmi důležitou informaci s ohledem na zaměření této práce o několik řádků níže. Američané předložili plány na výstavbu protiraketových systémů v Evropě. Ruská federace v reakci na tuto hrozbu hodlá zajistit paritu zbraní se Spojenými státy americkými (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2009).

2.3.5 Organizační, legislativní a informační základ pro realizaci dané Strategie

V rámci této podkapitoly autoři představují způsoby implementace jednotlivých kroků, které ve *Strategii národní bezpečnosti do roku 2020* popsali. Tato kapitola je relativně krátká a nepřináší nečekaná fakta či překvapivá prohlášení autorů dokumentu (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2009).

Dokument zmiňuje některé ze státních orgánů, které budou pracovat na krocích a cílech vytyčených v dokumentu. Jde například o Radu bezpečnosti Ruské federace, federální vládu, Státní dumu či kancelář prezidenta RF (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2009).

2.3.6 Hlavní indikátory stavu národní bezpečnosti

Bezesporu obsahově nejkratší je poslední kapitola dokumentu, tato část čítá pouze několik málo řádků. Z hlediska této práce kapitola nehraje zásadní roli. Autoři zde zmiňují hlavní způsoby, jak hodnotit stav národní bezpečnosti. Mezi ukazatele patří například míra nezaměstnanosti, inflace, statní dluh, vývoj HDP, a tak dále (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

2.3.7 Shrnutí

Národní bezpečnostní strategie Ruské federace z roku 2009 má mnoho společného s předešlými dokumenty. Existují však oblasti, kde se rétorika autorů liší (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: *passim*; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Hned úvodem se dá říci, že autoři jsou optimističtí ohledně budoucnosti Ruské federace. V několika případech poznamenali, že Rusko má potenciál upevnit vlastní pozici mezi vládnoucími mocnostmi v rámci multipolárního rozložení mezinárodního systému (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Avšak podle dokumentu se vše nevyvíjí ve prospěch Ruské federace. Autoři dokumentu mnohokrát zmínili, že mezinárodní terorismus představuje zásadní hrozbu národní bezpečnosti země. Vyjádřili také znepokojení nad konflikty například na Blízkém východě či napětí mezi různými etniky uvnitř státu. Jistou část dokumentu také věnovali úvahám o ochraně bezpečnosti země fyzickými prostředky. V kontextu zajištění bezpečnosti dokument uvádí, že považuje za legitimní užití vojenské síly v blízkém zahraničí (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

V rámci vnějších hrozeb věnoval dokument mnoho prostoru západním zemím, kterým dominovaly Spojené státy. Autoři vyjádřili jasné obavy nad instalací a

rozmisťováním systémů protiraketové obrany napříč evropským kontinentem, podobně jako nasazování amerických vojenských jednotek v evropském regionu (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Z důvodů existence zmiňovaných hrozeb hodlá Ruská federace podle autorů *Strategie národní bezpečnosti do roku 2020* investovat prostředky do vojenské infrastruktury (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Jak jsem již uvedl výše, je patrné, že autoři dokumentu jsou poměrně optimističtí ohledně budoucnosti země. Z hlediska této práce je důležité vnímání mezinárodního prostoru Ruskou federací. Autoři do velké míry zmiňují situaci v euroatlantickém regionu a z textu jasně vyplývá, že Ruská federace bude nadále obezřetná ohledně svých aktivit v tomto regionu a pochopitelně neméně ostražitá při sledování počínání jiných aktérů. Z dokumentu číší určitá míra nedůvěry vůči aktérům tohoto regionu, zejména potom Spojeným státům (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

2.4 Strategie národní bezpečnosti 2015

Poslední z doktrín bezpečnosti je *Strategie národní bezpečnosti* z konce roku 2015. Tento dokument byl vydán poslední den roku 2015 a schválen prezidentským dekretem č. 683. Dokument podepsal současný ruský prezident Vladimír Putin (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Nová *Strategie národní bezpečnosti Ruské federace* je rozdělena stejným způsobem jako předchozí dokument z roku 2009 (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015). I v případě tohoto dokumentu postupně rozeberu jeho jednotlivé kapitoly. Budu se stejně jako v případě předchozích dvou doktrín soustředit především na rozdíly ve srovnání se všemi předchozími dokumenty. Jako vždy se zaměřením Ruské federace na vnější prostředí a zde existující hrozby.

Nový dokument, byť je podobně strukturován, se svým obsahem a rétorikou v něm použitou v některých ohledech liší od všech předchozích doktrín. Tyto změny jsou spojeny zejména s vnímáním nedávných událostí a aktivit aktérů v mezinárodním prostoru. Právě těmto změnám budu věnovat většinu této kapitoly (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

2.4.1 Obecná ustanovení

Tato kapitola dokumentu má stejný význam jako v případě dokumentu předchozího z roku 2009. Co více, má i téměř identický obsah a proto ji nebudu dále jakkoliv popisovat (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

2.4.2 Rusko v současném světě: Situace a vývojové tendence

Stejně jako v předchozích případech i zde je většina obsahu kapitoly podobná. Rozdílnou rétoriku kapitoly oproti předchozím případům je nicméně možné vidět již na prvních řádcích této části nové *Strategie národní bezpečnosti*. Autoři tvrdí, že Rusko ukazuje své schopnosti chránit nejen svoji suverenitu či teritoriální integritu, ale také blahobyt a bezpečnost svých krajanů v zahraničí (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

Dokument se dále věnuje ekonomické situaci v zemi. Zde autoři uvádí, že se ruská ekonomika příkladně vyrovnala s obstrukcemi v podobě ekonomických sankcí cizích zemí (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

Autoři také zmiňují, že se dlouhodobě daří posilovat národní hodnoty a tradice. Mluví o tomto trendu jako o zásadním v kontextu zajišťování (resp. udržení) národní bezpečnosti (Sovět Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

Dokument dále věnuje tématu hrozeb národní bezpečnost. Většina této kapitoly je poté věnována západním zemím a jejich aktivitám. Autoři uvádí, že ruská domácí i

zahraniční politika je velmi ohrožena aktivitami Spojených států a jejich partnerů. Dále se zaměřují na pozici Severoatlantické aliance. V tomto kontextu zdůrazňují, že vojenský pakt dále expanduje, je stále aktivnější, a to i v blízkosti ruských hranic. Podle autorů i samotné Spojené státy rozmisťují svoji vojenskou infrastrukturu v blízkosti hranic Ruské federace (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Dokument opravdu kritikou západních zemí nešetří a je jí zasvěcena značná část kapitoly. Svoji kritiku opírá o tvrzení, že tyto země vynakládají velké úsilí k sabotování integračních procesů v euroasijském regionu. Jejich snažení je demonstrováno například podporou neústavního vládního převratu na Ukrajině, který zapříčinil rozdělení tamního obyvatelstva a s tím spojený ozbrojený konflikt (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Dokument se zabývá i problematikou použití vojenské síly mimo své hranice. Navazuje tak na předchozí doktrínu bezpečnosti z roku 2009, která považuje za legitimní použít vojenskou sílu v případě ohrožení vlastní bezpečnosti v blízkém zahraničí. *Strategie národní bezpečnosti z roku 2015* uvádí stejné informace, vypouští však zmínku o omezení použití těchto sil pouze v blízkém zahraničí. Dodává, že ozbrojené složky je možné využít jako poslední prostředek zajištění národní bezpečnosti a dosažení národních zájmů (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Autoři také zmiňují, že stále existuje velmi reálné riziko použití zbraní hromadného ničení ve světě, přičemž zde uvádějí Spojené státy jako jednu ze zemí, která má k takovým prostředkům přístup (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Dokument také zmiňuje situaci v Evropě a uvádí, že evropský region a místní vlády se potýkají se značnými problémy při řešení ochrany hranic a imigrace do regionu (Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

2.4.3 Národní zájmy

Podobně jako v případě předchozího dokumentu, i tato kapitola je velmi obecná a popisuje národní zájmy velmi vágním způsobem. Národní zájmy jsou zmíněny způsobem, který by byl velmi pravděpodobně použitelný o jakéhokoliv státu na Zemi. Z těchto důvodů se domnívám, že není třeba kapitolu dále popisovat či rozebírat (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

2.4.4 Zajištění národní bezpečnosti

Dokument v úvodu kapitoly zmiňuje nutnost Ruské federace investovat prostředky do armády RF a jejích institucí. Ve stejném kontextu se také zmiňuje o vojenském průmyslu (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

Autoři dokumentu se vyjadřují o barevných revolucích jako zásadní hrozbě národní bezpečnosti a uvádí, že Ruská federace se bude snažit těmto rizikům předejít (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

V kontextu zajištění národní bezpečnosti autoři zmiňují, že země dále zaznamenává nevídanou aktivitu zahraničních zpravodajských služeb na území Ruské federace a dodávají, že bude nutná jejich likvidace (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

Dokument také uvádí, že Ruská federace má nadále zájem spolupracovat s ostatními aktéry v mezinárodním prostoru. Již tradičně jako prioritu uvádí bilaterální a multilaterální spolupráci se zeměmi Společenství nezávislých států, poprvé však výslovně do tohoto výčtu zahrnuje také Abchazskou a Osetinskou republiku. V širším kontextu má Rusko velký zájem dále spolupracovat se zeměmi BRICS, RIC, Šanghajské organizace pro spolupráci či nově APEC. V seznamu nicméně již nezmiňuje G8. V rámci čistě bilaterální kooperace zmiňuje pouze dvě země – Čínu a Indii (Sověť Bezpečnosti Rossijskoj Federacii 2015).

Autoři dokumentu ještě jednou zmiňují, že v kontextu zajištění národní bezpečnosti Ruská federace nemůže akceptovat aktivity ozbrojených sil NATO a to zejména v blízkosti hranic RF (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

2.4.5 Organizační, legislativní a informační základ pro realizaci dané Strategie

Tato kapitola je téměř identická se stejnojmennou kapitolou předešlé doktríny bezpečnosti z roku 2009. I zde autoři zmiňují, jakým způsobem je třeba zmíněné myšlenky v dokumentu uvést do praxe (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

2.4.6 Hlavní indikátory stavu národní bezpečnosti

I tato kapitola je téměř identická se stejnojmennou kapitolou předchozího dokumentu z roku 2009. Další rozbor proto není nutný (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

2.4.7 Shrnutí

Již od prvních řádků tohoto dokumentu je patrné, že rétorika jeho autorů se se v některých ohledech změnila. Obecně největší změnu je možné pozorovat v celkovém pojetí hrozeb národní bezpečnosti Ruské federace. Existuje zde velký kontrast s prvním dokumentem, které jsem představil – *Koncepcí národní bezpečnosti* z roku 1997. Velká většina hrozeb je v původním dokumentu z konce 90. let vnitrostátního charakteru, ekonomická témata zde hrají nejdůležitější roli (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 10-16; Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015). Zde je možné vidět zcela jiný přístup. I přesto, že ekonomika je stále zdrojem národních hrozeb i možností jak zajistit bezpečnost země, hlavní problémy podle autorů dokumentu pochází z vnějšku Ruské federace. V rámci identifikování původu hrozeb dokument uvádí, že v mezinárodním prostoru jsou jednoznačnými strůjci těchto rizik aktéři z řad západních zemí, této skupiny

jednoznačně dominují Spojené státy. Dokument obviňuje tyto země z pokusů o destabilizaci euroasijského regionu, narušování národních zájmů Ruské federace či negativního ovlivňování domácí i zahraniční politiky RF (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Dokument také často zmiňuje hodnoty Ruské federace a nutnost jejich zachování a podpory. Uvádí je v řadě kontextů, podle autorů jde o jeden z klíčových způsobů zajištění národní bezpečnosti (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Dokument věnuje značnou část svého obsahu řešení otázky národní obrany v kontextu posilování fyzických obranných mechanismů, jakými jsou například rozvoj či investice do vojenské infrastruktury (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Je zřejmé, že rétorika dokumentu se oproti předchozím doktrínám výrazně změnila. Na mezinárodním poli aktivity zejména západních zemí prošly tvrdou kritikou a současně byla v tomto kontextu vyjádřena řada obav. Poslední z dokumentů národní bezpečnosti je charakterizován antipatií a artikulovanou nelibostí vůči jiným aktérům mezinárodního prostoru (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: *passim*; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

3 Změny v doktrínách bezpečnosti RF v kontextu politické reality

Tato kapitola, jak již napovídá název, se bude zabývat důvody pro nevýznamnější změny rétoriky doktrín národní bezpečnosti Ruské federace popsané v předchozí kapitole této bakalářské práce. Pokusím se identifikovat příčiny, které vedly ke změně rétoriky autorů doktrín národní bezpečnosti RF.

Kapitolu rozdělím do tří dílčích podkapitol. Každá z podkapitol bude sledovat časový úsek mezi vydáním jednotlivých doktrín. V rámci každé této části poukáži na nejdůležitější události, které měly dopad na formování obsahu následujícího dokumentu.

Pro účely této analýzy budu využívat celou řadu zdrojů. Ve více případech využiji publikaci Jana Eichlera a Lukáše Tichého. Tito autoři se ve své knize *USA a Ruská federace: komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury* věnují vývoji zmíněných doktrín od jejich prvního vydání do roku 2012. Tato publikace tedy bude důležitým zdrojem informací pro značnou část kapitoly. V poslední části kapitoly zabývající se nejnovější doktrínou budu využívat především článků z periodik.

3.1 Perioda mezi doktrínami z let 1997 až 2000

První z doktrín národní bezpečnosti byla vydána v prosinci roku 1997, vydání druhého dokumentu následovalo během ledna roku 2000. Dva dokumenty tak dělí jen něco málo přes dva roky. I přes tuto krátkou dobu se však v mnoha ohledech změnila rétorika obou dokumentů. Co tedy přimělo autory změnit své postoje?

Změna rétoriky mezi oběma dokumenty do velké míry spočívá v aktivitách NATO a jejích členů během tohoto období. *Koncepce národní bezpečnosti* z roku 1997 zmiňuje rozpad bipolárního systému a jeho transformaci na systém multipolární, v rámci kterého vidí Ruská federace svoji budoucnost (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 1; Eichler – Tichý 2013: 146). *Koncepce národní bezpečnosti* z roku

2000 však obviňuje NATO, a především Spojené státy jako nejsilnějšího aktéra tohoto vojenského paktu, ze snahy přetvořit mezinárodní systém na unipolární (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000). Tato změna pohledu na situaci uvnitř mezinárodního systému byla způsobena rozhodnutím NATO angažovat se v konfliktu mezi Srby a kosovskými Albánci v roce 1999. Severoatlantická aliance se rozhodla přiklonit v tomto střetu na stranu Kosova a své jednání interpretovala jako pomoc tamním obyvatelům z důvodu dodržování Listiny základních lidských práv a svobod. Ruská federace nicméně o těchto aktivitách mluví jako o hrubém porušení mezinárodního práva⁷. Argumentovala, že šlo o jednostranné rozhodnutí, které nebylo povoleno Radou bezpečnosti OSN. Zde vzniká základ pro tvrzení o snaze transformovat mezinárodní systém na unipolární. Vedení RF vyjádřilo silné znepokojení nad počínáním NATO (Eichler – Tichý 2013: 148). Mimo jiné argumentovalo, že taková činnost může destabilizovat mezinárodní prostředí (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000). Ruská federace také mohla vidět potenciální paralelu mezi konfliktem v Kosovu a domácím konfliktem v Čečensku. V tomto případě NATO jednoznačně hájilo postoj separatistického regionu, který se snažil odtrhnout od suverénního státu. Elity Ruské federace nemohly logicky takové aktivity podporovat (Wallender 2000: 2-3). Důležitým determinantem ruského postoje k aktivitám NATO v regionu bylo také dlouhodobé spojenectví a dobré vztahy mezi Srby a Rusy. Tato skutečnost se během bombardování Srbska v roce 1999 projevovala především diplomatickou podporou Svazové republiky Jugoslávie a tedy otevřenou kritikou Severoatlantické aliance a její činnosti⁸ (Daly 2015).

U Severoatlantické aliance ještě chvíli zůstaneme. *Koncepce národní bezpečnosti* z roku 2000 se mnohem tvrdším způsobem vyjadřuje na adresu rozšiřování NATO v evropské regionu dále na východ, než tomu bylo v případě *Koncepce národní*

⁷ Rozhořčení vedení Ruské federace lze přiblížit na příkladu jednání tehdejšího ministra zahraničních věcí Jevgenije Primakova. Ten byl v době konfliktu na cestě do Washingtonu D.C., kde se konala jednání o ekonomické a bezpečnostní spolupráci mezi RF a USA. Když se dozvěděl o rozhodnutí Severoatlantické aliance začít s bombardováním, na protest změnil kurz svého letadla zpět na Moskvu (Lippman 1999).

⁸ V současné chvíli se spojenectví Srbska a Ruské federace projevuje zejména podporou obchodní a jiných finančních styků obou zemí (Daly 2015).

bezpečnosti z roku 1997 (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 3-4). V polovině března roku 1999 se připojily tři země bývalého východní bloku k Severoatlantické alianci. Jednalo se o Českou republiku, Polsko a Maďarsko. Počet členů NATO se tak zvýšil na 19. O záměru zmíněných zemích vstoupit do struktur vojenského paktu se vědělo nicméně již v létě roku 1997, tedy před vydáním první doktríny národní bezpečnosti RF. NATO se snažilo nedůvěru v ruském vedení zmírnit vytvořením *Stálé společné rady NATO-Rusko*⁹. Tento orgán měl zajistit výměnu názorů mezi oběma entitami a obecně zahnat obavy Ruské federace plynoucí z aktivit NATO. Mnohem kritičtější postoj druhé doktríny nicméně naznačuje, že tento postup selhal a v samotném výsledku obavy ze vztahu nezahnal¹⁰ (Eichler – Tichý 2013: 147-148; Perlez 1999). Domnívám se, že ostřejší kritika NATO plynula mimo jiné i z již uvedených aktivit Severoatlantické aliance na Balkáně.

Koncepce národní bezpečnosti z roku 2000 na rozdíl od předchozímu vydání stejnojmenného dokumentu v roce 1997 věnuje výrazně více prostoru hrozbě terorismu (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: 10-12). Vysvětlení této změny také není složité. V roce 1999 došlo k druhé čečensko-ruské válce. Napětí na území severní Kavkazu se od rozpadu Sovětského svazu nepovedlo zmírnit a vyústilo v další sérii konfliktů na konci 90. let. Čečenským separatistům se pod vedení Šamila Basajeva podařilo v roce 1999 dobít části sousední republiky - Dagestánu. Současně v roce 1999 došlo k několika bombovým útokům na různých místech v Ruské federaci (mimo jiné také v Moskvě). Ruské vedení obvinilo z útoků čečenské separatisty a označilo jejich aktivity za terorismus¹¹. Tyto události odstartovaly vojenskou operaci na územích

⁹ *Stálá společná rada Rusko-NATO* byla v roce 2002 nahrazena *Radou Rusko-NATO*. Tento orgán funguje dodnes. Během rusko-gruzínské války byla jeho činnost dočasně pozastavena (NATOaktual nedatováno).

¹⁰ Ruská antipatie k Severoatlantické alianci přetrvávala také patrně z důvodu, že *Stálá společná rada NATO-Rusko* neměla velký význam v ovlivňování aktivit Severoatlantické aliance (Eichler – Tichý 2013 : 147-148).

¹¹ Ohledně okolností bombových útoků a jejich skutečných viníků dodnes panují dohady a obecná kontroverze. Nad celou kauzou tak visí mnoho otazníků (Myers 2003).

Čečenska, resp. Dagestánu. Ruským jednotkám se povedlo převzít kontrolu nad většinou území na začátku 21. století a vojenská kampaň byla oficiálně ukončena v roce 2009. Především z těchto důvodů se *Koncepce národní bezpečnosti* z roku 2000 věnuje tématu terorismu podrobněji, než tomu bylo v případě předešlého dokumentu (Souleimanov 2005: 62-64; Mirovalev 2014).

3.2 Perioda mezi doktrínami z let 2000 až 2009

Strategie národní bezpečnosti do roku 2020 nenahrazuje *Koncepci národní bezpečnosti* z roku 2000, nýbrž jej pouze aktualizuje a rozvíjí. I přes tuto skutečnost je však možné pozorovat řadu posunů v přístupu k ruské bezpečnosti (Leichtová 2010: 144). Druhou a třetí doktrínu národní bezpečnosti dělí zhruba devět a čtvrt roku, doba, během které se na mezinárodní scéně odehrálo několik významných událostí. I v rámci této podkapitoly zmíním nejdůležitější zahraničně-politické změny, které dokument následně reflektuje (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009).

Strategie národní bezpečnosti do roku 2020 ve své kapitole *Současný svět a Rusko: Situace a vývojové tendence* zmiňuje možnost použití vojenské síly v blízkosti hranic Ruské federace v zájmu zajištění vlastní bezpečnosti země (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009). Tato poznámka velmi pravděpodobně souvisí s konfliktem z roku 2008 mezi Gruzii a gruzínským regionem – Jižní Osetie, který považuje centrální gruzínská vláda za své integrální území. Ruské ozbrojené složky se do konfliktu zapojily na straně Jihoosetinců¹². Moskva ospravedlnila svoji vojenskou kampaň ochranou ruských obyvatel v regionu a obvinila gruzínskou vládu z „etnických čistek“ na území Jižní Osetie (The Telegraph 2008). I přes oficiální prohlášení ruského vedení existují jiné výklady důvodů pro zapojení ruských vojsk do konfliktu. Jedna z teorií mluví o celkové snaze Ruské federace destabilizovat Gruzii. Původem této snahy je postupná reorientace gruzínské zahraniční politiky

¹² Z tohoto důvodu se konfliktu také říká „Rusko-gruzínská válka“ (Eichler – Tichý 2013: 184).

směrem k západním zemím. Jako příklad tohoto posunu je možné uvést například spolupráci Gruzie se Severoatlantickou aliancí, v jednání bylo i přijetí této zakavkazské republiky do struktur vojenského paktu (Ellison 2011: 344).

Nově doktrína bezpečnosti Ruské federace také zmiňuje prvky protiraketové obrany Spojených států a jejich instalaci v evropském regionu jako zásadní hrozbu pro RF. Dlouhodobá antipatie k vojenským aktivitám Spojených států (respektive NATO) v Evropě je známá již z předchozích doktrín národní bezpečnosti RF (Sověť bezpečnosti Rossijskoj Federacii 1997: 3-4; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federacii 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federacii 2009). Toto téma bylo velmi diskutováno i v České Republice, neboť existovaly plány na vybudování radarové základny ve středočeských Brdech. Spojené státy také jednaly se zástupci Polska. Z projektu protiraketového deštníku nicméně sešlo na začátku podzimu roku 2009, Spojené státy od svých záměrů ustoupily (Harding – Traynor 2009; Česká televize 2008).

V doktríně z roku 2009 je také patrná výraznější kritika aktivit NATO a s nimi spojeného dalšího rozšiřování vojenského paktu na východ v evropském regionu (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federacii 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federacii 2009). Doba začátku třetího tisíciletí byla v kontextu rozšiřování Severoatlantické aliance velmi důležitá. Na konci března roku 2004 se totiž do NATO připojila řada států bývalého východního bloku a dokonce bývalého Sovětského svazu. Šlo konkrétně o Bulharsko, Rumunsku, Litvu, Lotyšsko, Estonsko, Slovensko a Slovinsko. Zejména začlenění pobaltských států do struktur NATO bylo velmi hořkou pilulkou pro vedení Ruské federace¹³. Připojení těchto zemí do NATO znamenalo, že vojenský pakt, jehož aktivity Ruská federace dlouhodobě označuje za hrozbu vlastní

¹³ Vedení Ruské federace v reakci na rozšíření Severoatlantické aliance o pobaltské státy dokonce zvažovalo vyslání svých vojáků do těchto pohraničních regionů (Gidadhubli 2004 : 1885)

národní bezpečnosti, významně rozšířil přímý kontakt svých hranic s hranicemi Ruska¹⁴ (Gidadhubli 2004 : 1885).

3.3 Perioda mezi doktrínami z let 2009 a 2015

Poslední z doktrín národní bezpečnosti se dočkala vydání na konci roku 2015 a do velké míry reflektuje vývoj mezinárodního prostoru především během posledních tří let (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015). Je téměř jasné, že změna rétoriky autorů dokumentu na zahraničně-politická témata je zapříčiněna zejména konfliktem na východní Ukrajině a s ním souvisejícími událostmi.

Začátek nové doktríny vyzdvihuje schopnost Ruské federace ochránit své krajany v zahraničí (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015). Mnoho zdrojů (zejména západních zemí) hovoří o ruské podpoře proruských separatistů na východě Ukrajiny nejrůznějšími způsoby v jejich boji proti centrální ukrajinské vládě. Počínání kyjevské vlády je často interpretováno vedením Ruské federace jako fašismus (či jiné formy krajně pravicového vedení země) se sklony k potírání svobod ruské menšiny žijící v zemi (Kirby 2015; Arkhipov – Neuger: 2015). Je tedy zcela evidentní, že tato část dokumentu reflektuje aktuální ruské aktivity v tomto regionu. Domnívám se však, že je možné tyto tendence vztáhnout i na již zmiňovanou vojenskou kampaň v Gruzii z roku 2008 (The Telegraph 2008). Z hlediska širšího pohledu je nicméně nutné zmínit, že vedení Ruské federace se neméně zajímá o příslušníky ruské etnika v tomto kontextu i jinde ve světě. Jde především Pobaltské země a státy Střední Asie (Zakem – Saunders – Antoun 2015: 3-14).

Nebude překvapením, že obrovskou změnu v nahlížení na aktivity západních zemí zapříčinila obecná podpora nové ukrajinské vlády ze strany NATO, Evropské Unie a Spojených států (NATO 2015a). Doktrína národní bezpečnosti interpretuje aktivity těchto aktérů jako snahu o narušení integračních procesů v euroasijském regionu, rozdělení ukrajinské společnosti či dokonce zapříčinění ozbrojeného

¹⁴ Norsko, které sdílí s Ruskou federací krátkou hranici na severu země, bylo jedním ze základajících států Severoatlantické aliance v roce 1948 (History 2010).

konfliktu v regionu. V tomto kontextu se dále pozastavuje nad NATO a zdůrazňuje, že aliance má další ambice rozšiřovat své struktury a realizuje své aktivity mimo teritorium členských států, a to i v blízkosti hranic Ruské federace (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015). Tato poznámka se váže k ukrajinskému konfliktu, neboť nová ukrajinská vláda kooperuje se Severoatlantickou aliancí. NATO například poskytlo vládě Petra Porošenka své expertní poradce (NATO 2015b).

V poslední *Strategii národní bezpečnosti* bylo také řečeno, že v případě nutnosti zajištění národní bezpečnosti je možné použít vojenskou sílu (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015). Ruská federace se netají podporou režimu syrského prezidenta Bašára al-Asada. Jeho setrvání v pozici vidí RF jako svůj národní zájem¹⁵. Tato skutečnost nás přivádí do konce září roku 2015, kdy RF vyslala své vojenské jednotky do Sýrie. Ruské jednotky zde bojovaly především s opozicí Asada, přičemž březnu roku 2016 se ze země stáhly (Lynch 2015; Wintour – Walker 2016). Tato změna nové doktríny národní bezpečnosti tak velmi pravděpodobně souvisí s aktivitou Ruské federace na Blízkém východě.

V kontextu výše zmíněných informací je tak už jen logické, že *Strategie národní bezpečnosti* z roku 2015 mluví o výrazném navyšování vojenských stavů a investicích do vojenské infrastruktury (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

¹⁵ Existuje více teorií, proč si vedení RF přeje setrvání prezidenta Asada na jeho současné pozici. Ta nejznámější mluví o skutečnosti, že Ruská federace prodává své zbraně do Sýrie a je zde tedy třeba hledat ekonomický zájem. Další zajímavá teorie mluví o strachu RF z nepředvídatelné situace, kterou by odstranění Asadova režimu vytvořilo. Taková změna by mohla potenciálně rozrušit stabilitu v regionu a Rusko zkrátka není ochotno v této věci riskovat (Hill 2013).

Závěr

V rámci této práce jsme zjistili, že existuje řada definic národní bezpečnosti a některé jsme si také ukázali. Z hlediska bezpečnostních doktrín Ruské federace je ideální využít definici Charlesa Maiera. Tento profesor Harvardovy univerzity definoval národní bezpečnost jako schopnost země kontrolovat domácí i zahraniční podmínky, které uznává veřejnost a její mínění za nutné k zajištění vlastního sebeurčení, autonomie a obecného blahobytu¹⁶ (Romm 1993 : 6).

V rámci studia samotných doktrín národní bezpečnosti Ruské federace jsme zjistili, že představují podstatnou součást formování vnitřní i zahraniční politiky země. Tyto dokumenty reflektují představy svých autorů, jakým způsobem by se země měla v následujících letech vyvíjet. Jejich myšlenky se týkají velké řady oblastí jako je ekonomika a obrana země, kulturní život, životní prostředí, mezinárodní spolupráce, atp. Zde však náplň těchto dokumentů nekončí, jejich úkolem je také reagovat na vývoj situace v mezinárodním systému a postavení Ruské federace v této realitě. Doktríny si kladou za cíl identifikovat hrozby národní bezpečnosti vnitrostátního i mezinárodní charakteru a posléze představit způsob, jak se s těmito problémy vyrovnat (Pezl 2000: 15-16; Kremlin 2009).

Tato práce věnovala většinu svého prostoru zejména vývoji zmíněných doktrín národní bezpečnosti Ruské federace po konci studené války. Doposud se dočkaly vydání celkem čtyři dokumenty zabývající se touto problematikou. Dva z nich nesou název *Koncepce národní bezpečnosti RF* a byly publikovány v letech 1997 a 2000. Druhé dva dokumenty jsou z let 2009 a 2015 a jmenují se *Strategie národní bezpečnosti*.

¹⁶ Původní znění definice v anglické jazyce: "National security is best defined as the capacity to control those domestic and foreign conditions that the public opinion of a given community believes necessary to enjoy it own self-determination or autonomy, prosperity and well being" (Romm 1993 : 6).

V rámci rozborů jednotlivých dokumentů jsme zjistili, že ve většině témat je rétorika dokumentů podobná či dokonce stejná. Tato skutečnost se týká zejména pasáží doktrín, které obecně popisují hrozby národní bezpečnosti země a reakce na ně, výrazně neřeší specifické problémy či nedávné události. Tyto části dokumentů často popisují obecně své cíle o zlepšení životní situace svých občanů, potírání korupce či organizovaného zločinu, podpoře zdravotnického systému, atp. Jde o všeobecné ambice, o které v určité podobě usilují všechny země světa.

Avšak v některých pasážích doktrín rétorika autorů není tatáž. Tyto pasáže z logiky věci reflektují aktuální vývoj Ruské federaci a mezinárodního prostoru (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: passim; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015). Právě těmito rozdíly se má bakalářská práce zabývala a věnovala většinu svého prostoru. Práce se zabírala zejména změnami přístupu autorů k zahraniční politice země. V tomto ohledu bylo možné sledovat nejzásadnější myšlenkové posuny.

Hlavní trend ve vývoji bezpečnostních doktrín RF je patrný. V průběhu času (mezi lety 1997 a 2015) významně vzrostl antagonismus Ruské federace vůči západním zemím, které představují především Spojené státy, členské země EU a členové Severoatlantické aliance.

Tato skutečnost je demonstrována řadou vyjádření autorů v představených doktrínách. Pro příklad je možné podívat se na rozdílné pohledy jednotlivých dokumentů na mezinárodní ekonomickou spolupráci. Zatímco *Koncepce národní bezpečnosti* z roku 1997 vysloveně usiluje o spolupráci se západními zeměmi a mluví o ní jako o prioritním cíli, v pozdějších dokumentech je prioritou již spolupráce s členskými zeměmi SNS. V nejnovějším dokumentu není tato forma spolupráce se západními zeměmi již zmíněna vůbec.

Podobně se potom doktríny vyjadřují o Severoatlantické alianci. Všechny dokumenty jmenují jako hrozbu rozšiřování NATO¹⁷. Vnímání této dílčí hrozby se nicméně také mění s postupem času a z představených dokumentů je patrné, že pro autory představených doktrín jde o stále palčivější problém. V souvislosti se Severoatlantickou aliancí se poslední z dokumentů ještě zaměřuje na jiné téma a tím je podpora nové ukrajinské vlády. Tato doktrína vidí aktivity NATO jako velkou hrozbu národní bezpečnosti Ruské federace (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: passim; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

S výjimkou první doktríny z roku 1997 autoři interpretují některé aktivity Spojených států jako snahu přetvořit mezinárodní systém z multipolárního na unipolární. Všechny představené doktríny zdůrazňují právě multipolární nastavení mezinárodní scény jako ideální pro vývoj RF (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015). Mezi nejzásadnější důvody pro komentáře tohoto typu patřily události ze Svazové republiky Jugoslávie z roku 1999, během kterých hrály Spojené státy důležitou roli, plány na budování protiraketových systémů na území České republiky a Polska, aktuální podpora ukrajinské vlády či stále platný sankční režim proti Ruské federaci (de Haas 2011: 8-44; Kirby 2015).

Patrný je také posun Ruské federace v otázkách užití vlastní vojenské síly mimo své hranice. Obě *Koncepce národní bezpečnosti* z let 1997 a 2000 nepřipouští takovouto možnost (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: passim; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000). Změna nastala u *Strategií národní bezpečnosti* z let 2009 a 2015. V prvním případě se dokument zmiňuje o možnosti použít vojenskou sílu v blízkosti svých hranic s cílem ochránit bezpečnost RF. Ospravedlňuje tak svoji invazi do Jižní Osetie, resp. Gruzie v roce 2008 (Sověť

¹⁷ Zejména potom v rámci evropského regionu dále na východ k ruským hranicím

Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Leichtová 2010: 144-145). Dokument z roku 2015 jde v této myšlence ještě dál a zmiňuje, že vojenskou sílu je možné využít při zajišťování národních zájmů či ochraňování národní bezpečnosti kdekoli. Teritoriální omezení na „blízké zahraničí“ v tomto případě již zcela chybí. Zde dokument ospravedlňuje vojenskou kampaň Ruské federace z podzimu roku 2015 v Sýrii (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015; Wintour – Walker 2016).

Na závěr této práce shrneme informace týkající se hlavní výzkumné otázky – existence trendu vývoje ruských bezpečnostní doktrín, zejména v oblasti zahraniční politiky. Lze konstatovat, že trend vývoje bezpečnostních doktrín RF je zřejmý, dokumentovatelný a orientovaný stále shodným směrem. Tím je postupný odklon od (původně propagované) spolupráce se západními zeměmi, resp. Spojenými státy a snaha zajistit si ekonomickou nezávislost na těchto zemích. Dále jde o trend stále otevřenější obhajoby potenciálních vojenských zásahů vně Ruské federace. Třetí významnou oblastí je stále artikulovanější nutnost posílit ruskou národní identitu a obecně ruské národní cítění (Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 1997: *passim*; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2000; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2009; Sovět Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji 2015).

Seznam použité literatury

Arkhipov, Ilya – James, Neuger G. (2015). Putin Hints at Russian Military Role in East Ukraine Insurgency. Bloomberg 17.12.2015 (<http://www.bloomberg.com/news/articles/2015-12-17/putin-hints-at-russian-military-role-in-east-ukraine-insurgency>, 28.3.2016).

Bershidsky, Leonid (2016). Putin makes Russia's isolation official. *National Post* 1.5.2016 (<http://news.nationalpost.com/full-comment/leonid-bershidsky-putin-makes-russias-isolation-official>, 23.2.2016).

Buzan, Barry (1983). *People, States and Fear: National Security Problem in International Relations* (Brighton: Wheatsheaf Books)

Buzan, Barry – Wæver, Ole – Wilde, Jaap de (2005). *Bezpečnost: Nový rámec pro analýzu* (Brno: Barrister & Principal).

Česká televize (2008). Plánovaný radar v Brdech nemůže být dle amerického vědce efektivní (<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1433353-planovany-radar-v-brdech-nemuze-byt-dle-americkeho-vedce-efektivni>, 26.3.2016).

Daly, John C.K. (2015). Belgrade, Moscow Deepen Relations as EU Offers Serbia Further European Integration. *The Jamestown Foundation* 11.3.2015 (http://www.jamestown.org/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=44583&tx_ttnews%5BbackPid%5D=7&cHash=80fd2d9fb7e29531f2c76c285bb1d3ad#.VyCLV2MYRCc, 22.4.2016).

de Hass, Marcel (2011). *Russian military doctrine and Russia's 2010 defense doctrine* (Strategic studies institute : Carlisle).

Dimitrakopoulou, Sophia – Liaropoulos, Andrew (2010). Russia's National Security Strategy to 2020 : A great power in the making? *Caucasian review of international affair* (http://cria-online.org/10_4.html, 22.4.2016).

Duffy, Michael (2009). Who's who – Walter Lippmann. *First World War* 22.8.2009 (<http://www.firstworldwar.com/bio/lippmann.htm>, 21.2.2016).

Gidadhubli, Raghavenbrarao G. (2004). Expansion of NATO: Russia's Dilemma. *Economic and political weekly* 39 (19), s.1885-1887.

Eichler, Jan – Tichý, Lukáš (2013). USA a Ruská federace: Komparace z pohledu bezpečnostní a strategické kultury (Praha : Ústav mezinárodní vztahů Praha).

Ellison, Brian J. (2011). Russian Grand Strategy in the South Ossetia War. *Demokratizatsiya* (https://www.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/demokratizatsiya%20archive/GWASHU_DEMO_19_4/0367216M621448T3/0367216M621448T3.pdf, 22.4.2016).

Godzimirski, Jakub M. (2000). Russian national security concepts 1997 and 2000: A comparative analysis. *European Security* 9 (4), s. 73-91.

Godzimirski, Jakub M. (2008). Putin and Post-Soviet Identity: Building Blocks and Buzz Words. *Problems of Post-communism* 55 (5), s.14-27.

Grizold, Anton (1994). The concept of national security in the contemporary world. *International Journal on World Peace* 11 (3), s. 37-53.

Harding, Luke – Traynor, Ian (2009). Obama abandons missile defence shield in Europe. *The Guardian* 17.9.2009 (<http://www.theguardian.com/world/2009/sep/17/missile-defence-shield-barack-obama>, 26.3.2016).

Harvard University (2016). *Charles S. Maier*
(<http://history.fas.harvard.edu/people/charles-maier>, 21.2.2016).

Hill, Fiona (2013). The Real Reason Putin Supports Assad : Mistaking Syria for Chechnya. *The foreign affairs* 25.3.2013
(<https://www.foreignaffairs.com/articles/chechnya/2013-03-25/real-reason-putin-supports-assad>, 29.3.2016).

History (2010). *Formation of NATO and Warsaw Pact*
(<http://www.history.com/topics/cold-war/formation-of-nato-and-warsaw-pact>, 26.3.2016).

Holmes, Kim R. (2015). What is national security ? *2015 Index of U.S. Military Strength*
(<http://index.heritage.org/military/2015/important-essays-analysis/national-security/>, 21.2.2016).

Kirby, Paul (2015). Ukraine conflict: Why is east hit by conflict? BBC News 18.2.2015
(<http://www.bbc.com/news/world-europe-28969784>, 27.3.2016).

Kremlin (2009). Dmitry Medvedev signed an Executive Order on Russia's National Security Strategy through to 2020 13.5.2009
(<http://en.kremlin.ru/events/president/news/4047>, 23.2.2016).

Leichtová, Magda (2010). Pod maskou medvěda. Neporozumění ve vztazích Ruska a Západu po skončení studené války (Brno : Václav Klemm).

Lippman, Walter (1999). Russian Leader Cancels Trip in Protest. *The Washington Post* 24.3.1999
(<http://www.washingtonpost.com/wp-srv/inatl/daily/march99/russia032499.htm>, 25.3.2016).

Lynch, Colum (2015). Why Putin Is So Committed to Keeping Assad in Power. *Foreign Policy* 7.10.2015 (<http://foreignpolicy.com/2015/10/07/putins-russia-is-wedded-to-bashar-al-assad-syria-moscow/>, 29.3.2016).

Oliker, Olga (2016). Unpacking Russia's New National Security Strategy. *Center for strategic and international studies* 7.1.2016 (<http://csis.org/publication/unpacking-russias-new-national-security-strategy>, 28.2.2016).

McDermott, Roger (2016). Russia's 2015 National Security Strategy. *The Jamestown foundation* 12.1.2016 (http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=44978&cHash=7195f2b66e7e7d1595d74d46c31aa2ad#.VwaWFccYRCc, 23.3.2016).

Ministerstvo zahraničních věcí České Republiky (2015). *Bezpečnostní politika* (http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/bezpecnostni_politika/, 17.3.2016).

Mirovalev, Mansur (2014). Chechnya, Russia and 20 years of conflict. *Aljazeera* 11.12.2014 (<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/12/chechnya-russia-20-years-conflict-2014121161310580523.html>, 22.3.2016).

Myers, Steven Lee (2003). Russia Closes File on Three 1999 Bombings. *NY Times* 1.5.2003 (<http://www.nytimes.com/2003/05/01/world/russia-closes-file-on-three-1999-bombings.html>, 22.4.2016).

National security strategy archive (2016). *The National Security Strategy Report* (<http://nssarchive.us>, 17.3.2016).

NATO (2015a). *The Ukraine crisis and NATO-Russia relations* (<http://www.nato.int/docu/review/2014/Russia-Ukraine-Nato-crisis/Ukraine-crisis-NATO-Russia-relations/EN/index.htm>, 28.3.2016).

NATO (2015b). *Relations with Ukraine*
(http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_37750.htm, 29.3.2016).

NATOaktual (nedatováno). *Struktura a financování Severoatlantické aliance*
(http://www.natoaktual.cz/struktura-nato-0g6-/na_zpravy.aspx?y=na_summit/strukturanato.htm, 22.4.2016).

Neu, Carl Richard – Wolf, Charles Jr. (1994). The economic dimensions of national security. *RAND Corporation*
(https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monograph_reports/2006/MR466.pdf, 22.4.2016).

Perlez, Jane (1999). Expanding alliance : The overview; Poland, Hungary and the Czechs Join NATO. *NYTimes* 17.3.1999
(<http://www.nytimes.com/1999/03/13/world/expanding-alliance-the-overview-poland-hungary-and-the-czechs-join-nato.html>, 22.3.2016).

Pezl, Karel (2000). Koncepce národní Ruské federace a její vojenská doktrína. *Mezinárodní vztahy* 35 (2), s. 15-26.

Romm, Joseph J. (1993). *Defining National Security: The nonmilitary aspects* (New York City : Council on foreign relation press)

Souleimanov, Emil (2005). Chechnya, Wahhabism and the invasion of Dagestan. *The Middle East Review of International Affairs*
(<http://www.rubincenter.org/meria/2005/12/Souleimanov%20pdf.pdf>, 22.4.2016).

Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji (1997). *Koncepcija nacionalnoj Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji* (http://yeltsin.ru/uploads/upload/2015/06/12/up-1997_1300.pdf, 12.2.2016).

Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji (2000). *Koncepcija nacionalnoj Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji* (<http://www.scrf.gov.ru/documents/1.html>, 5.3.2016).

Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji (2009). *Strategija nacionalnoj Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji* (<http://www.scrf.gov.ru/documents/99.html>, 10.3.2016).

Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji (2015). *Strategija nacionalnoj Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji* (<http://www.scrf.gov.ru/documents/1/133.html>, 15.3.2016).

Sověť Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji (2011). *Položenije o Sověte Bezopasnosti Rossijskoj Federaciji* (<http://www.scrf.gov.ru/documents/11/3.html>, 15.3.2016).

TASS (2015). *Putin approves Russia's updated national security strategy* 31.12.2015 (<http://tass.ru/en/politics/848108>, 2.1.2016).

The Telegraph (2008). *Georgia: Russia fighting a 'war' in South Ossetia* 8.8.2008 (<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/georgia/2524994/Georgia-Russia-fighting-a-war-in-South-Ossetia.html>, 22.4.2016).

The White House (2015). *Fact sheet: The 2015 National Security Strategy* 6.2.2015 (<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2015/02/06/fact-sheet-2015-national-security-strategy>, 17.3.2016).

Waisová, Šárka (2004). Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. *Mezinárodní vztahy* 2004 (3), s. 66-86.

Waisová, Šárka (2005). *Bezpečnost – Vývoj a proměny konceptu* (Plzeň : Aleš Čeněk).

Wallander, Celeste A. (2000). Russian National Security Policy in 2000. *Center for strategic and international studies* (https://www.gwu.edu/~ieresgwu/assets/docs/ponars/pm_0102.pdf, 22.4.2016).

Wintour, Patrick – Walker, Shaun (2016). Vladimir Putin orders Russian forces to begin withdrawal from Syria. *The Guardian* 15.3.2016 (<http://www.theguardian.com/world/2016/mar/14/vladimir-putin-orders-withdrawal-russian-troops-syria>, 29.3.2016).

Zakem, Vera – Saunders, Paul – Antoun, Daniel (2015). Mobilizing Compatriots: Russia's Strategy, Tactics, and Influence in the Former Soviet Union. *Center for Naval Analysis* (https://www.cna.org/CNA_files/PDF/DOP-2015-U-011689-1Rev.pdf, 22.4.2016).

Zysk, Katarzyna (2009). Russian national security strategy to 2020. *GeoPolitics in the High North* 15.6.2009 (http://www.geopoliticsnorth.org/index.php?option=com_content&view=article&id=152:russian-national-security-strategy-to-2020&catid=35&Itemid=103, 31.12.2016).

Resumé

In this paper, we took a close look on the meaning behind the phrase “national security”, “security doctrines” and most importantly “security doctrines of the Russian Federation”. We examined the security doctrines of the Russian Federation after the end of the Cold War and their overall development. We tried to explain the main reason, why these documents changed in the first place - what made the authors of these texts add, delete or rephrase some of the point they expressed.

With all being said, we found a certain trajectory in the development of all these documents. The main issues and threats discussed in these documents have moved anyway from internal topics such as the economy of the Russian Federation towards more external themes. In this context, doctrines are frequently mentioning threats from the international arena. Namely the enlargement of NATO, activities of both the United States and member states of the European Union are often interpreted as major threats to the Russian Federation and its people. These allegations are getting increasingly serious with every new release of security doctrine.

The doctrines, we have examined, tell us that Russia perceives hostility from number of parties within the international system. These parties are in most of the cases from the group of Western countries, namely the EU member states, US and North Atlantic Treaty as a whole. According to these security doctrines, this hostility has been growing bigger over the time. We can only observe then, if this trend will change in the near future.